

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
TSIVILÕIGUSE ÕPPETOOL

Perit Puust

NOTARIAALSE TESTAMENDI VORMISTUSLIKUD NÕUDED

Bakalaureuseöö

Juhendaja *mag. iur.* Urve Liin

Tartu
2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
I Notariaalse testamendi vormistamise üldpõhimõtted.....	6
1. Testamendi notariaalse vormistamise eesmärgid	6
2. Notariaalse testamendi liigid vormist lähtuvalt	9
II Testamendi tegemise protseduur	12
1. Isikusamasuse, teo- ja otsusevõime tuvastamine.....	12
2. Nõustamine.....	15
3. Formuleerimine	19
4. Ettelugemine, heakskiitmine ja allkirjastamine.....	23
5. Testamentide registreerimine	29
Kokkuvõte	31
Formal requirements for a notarial will	34
Summary	34
Kasutatud lühendid.....	36
Kasutatud kirjandus.....	37
Kasutatud õigusaktid	39
Kasutatud kohtupraktika	39
Kasutatud muud allikad.....	40

Sissejuhatus

Surm on elu loomulik osa ning see seisab ees meil kõigil varem või hiljem ning iga inimene, kellel on maist vara, peaks mõtlema, mis sellest edasi saab pärast tema surma. Selleks, et varaga seonduvad korraldused saaksid tehtud vastavalt isiku tahtele, tuleb abiks pärimisõigus, mis sätestab erinevaid viise ning tingimusi viimse tahte avaldamiseks.

Pärimisõiguse kõige üldisem mõiste on pärimine, mille all mõistetakse vara üleminekut ühelt isikult teisele isikule. Seega on pärimine üks vara omandamise ja õigusjärgluse viis,¹ millele on kehtestatud oma kindlad reeglid. Soovi korral ise oma surma puhuks korraldusi teha, tuleb järgida samuti rangeid reegleid ja seda nii koduse kui notariaalse testamendi puhul. Koduse testamendi tegemise juures ei ole tavaliselt inimesel abiks asjatundjat. Seega juhul, kui ta ise ei ole kõigis küsimustes piisavalt pädev, kas oma puudulike või olematute õiguslaste teadmiste tõttu või on tal kõrgeast või terviseprobleemidest tingituna abi vaja, siis on võimalus teha notariaalne testament.

Testamendi vormistamisel abistab testaatorit notar, kes on justiitsministri poolt ametisse nimetatud ning avalik-õiguslikke funktsioone täitev ametiisik. Kuna notar on oma ülesannete täitmisel iseseisev ja erapooletu, annab see suure usaldusvääruse tema tõestatud või hoiule antud dokumentidele.²

Kehtiv pärimisõigus lähtub testeerimisvabadusest. Kuna aga testamendi peab inimene tegema isiklikult, siis peab ta olema testeerimisvõimeline, st vaid teo- ja otsustusvõimet omaval isikul on õigus teha oma vara osas surma puhuks korraldusi, pärandada oma vara sugulastele või teistele isikutele. Testeerimisvabadus on üks vanimaid tsiviilõiguslikke põhimõtteid, mida on tunnustatud juba XII tahvli seadustes.³ Pärimisõigus on tagatud põhiseadusega (PS § 32 lg 4⁴), mis muuhulgas tähendab ka seda, et igal inimesel on õigus teha oma vara kohta oma surma puhuks selliseid korraldusi, nagu ta ise tahab.⁵

¹ Grünberg, E. Pärandi omandamine. Magistritöö, Tartu Ülikool, eraõiguse instituut, tsiviilõiguse õppetool, 2008, lk 8

² Silvet, E, Mahhov, I. Kuidas pärida ja pärandada. Tallinn, Juura, Õigusteabe AS, 1997, lk 37

³ Damane, L. Testamendi vorm Läti Vabariigi tsiviilseadustikus ja selle täiustamise perspektiivid.- Juridica, 2011, III, lk 207

⁴ Eesti Vabariigi põhiseadus - RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 1

⁵ VMK 23.05.2007, 2-04-1448

Notariaalne testament on üheks kõige levinumaks surma puhuks korralduste tegemise viisiks ning seetõttu seisneb teema olulisus selgitamises, millised nõuded kehtivad notariaalse testamendi vormistamisel ning millised tagajärjed on nende mittejärgimisel. TsÜS⁶ § 83 sätestab, et tehingu vormi seaduses sätestatud vormi järgimata jätmine toob kaasa tehingu tühisuse, kui seadusest või vormi nõudmise eesmärgist ei tulene teisiti, seega on oluline teada, millised notariaalse testamendi vormistamise nõuded on pigem soovituslikud ning milliste nõuete mittejärgimisega kaasneb testamendi tühisus.

Uurimismeetoditest on töös kasutatud võrdlevat meetodit, keskendudes kehtiva regulatsiooni uurimisele ning testamentide liikidest tulenevate nõuete võrdlemisele nii üksteisega kui ka teiste riikide õigusega. Eelkõige on võrdluseks valitud Saksa õigus, mis on suures osas sarnane Eestis kehtiva õigusega testamentide vormistamise regulatsioonides. Kasutatud on nii Saksamaa kohtupraktikat kui ka õiguskirjandust.

Töö ülesehitus on üldiselt üksikule, sellest tulenevalt on töö jaotatud kahte suuremasse peatükki. Esimeses peatükis käsitletakse notariaalse testamendi vormistamise üldpõhimõtteid. Testamendi tegemiseks on inimesel mitmeid valikuid, s.t. võib valida nii notariaalse kui ka koduse testamendi tegemise vahel, seetõttu on esimese alapunkti eesmärgiks uurida, mis on just notariaalse testamendi tegemise juures plussid ja miinused.

Kuna notariaalsel testamendil on kaks liiki, mis oma olemuselt ning vormistuselt on küllaltki erinevad, on esimese peatüki teise alapunkti eesmärgiks selgitada, millised need liigid konkreetselt on ja võrreldes Saksa õigusega tuua välja milliseid erisusi peaks kummagi liigi puhul arvestama.

Teine peatükk keskendub notariaalse testamendi tegemise protseduuri analüüsimisele. Notariaalse testamendi tegemisel tuleb jälgida, et oleks täidetud kõik vorminõuded, mis on kehtiva ja korrektselt vormistatud testamendi aluseks. Peatükk jaguneb viieks alapeatükiks, mis uurivad protseduuri erinevaid etappe tulenevalt notariaalsete testamentide liikidest.

Esimeses alapeatükis seab autor eesmärgiks selgitada isikusamasuse, teo- ja otsusevõime kindlakstegemise vajalikkust ning uurida, millised on tagajärjed nende kohustuste vastu

⁶ Tsiviilseadustiku üldosa seadus - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 06.12.2010, 12

eksimisel. Uurimise alla võetakse ka olukorrad, kus ei ole alati selgeid piire määratud, näiteks isiku otsusevõime tuvastamise juures.

Teise alapeatüki eesmärk on selgitada notari nõustamiskohustuse vajalikkust ning ulatust. Selleks, et testaatori tahe saaks korrektselt formuleeritud, keskendub kolmas alapeatükk testaatori viimse tahte kirjapaneku nõuete analüüsimisele. Nõustamiskohustuse ja testamendi formuleerimise juures on eesmärgiks selgitada nende erinevust tulenevalt notariaalse testamendi liikide eripärasest lähtuvalt. Lisaks positiivse, s.t. oma vara kohta sisulisi korraldusi sisalduva notariaalse testamendi tegemiseks vajalikele nõuetele on uurimise alla võetud ka võimalused, kuidas notariaalset testamenti muuta ja tühistada.

Testamendi ettelugemist, heakskiitmist ja allkirjastamist, kui testamendi kehtivuse jaoks olulisi eeldusi uurib autor võrdluses Saksa õigusega, millised nõuded on kohustuslikud ning mille rikkumine tühisust kaasa ei too. Kuna testamendi lõpetab testaatori allkiri, on oluline välja tuua ka allkirjale kehtestatud tingimused. Selgitamist vajavad ka erivajadustega inimestele kehtestatud eritingimused kehtiva testamendi ettelugemise, heakskiitmise ja allkirjastamise nõude täitmiseks olukorras, mil see ei ole füüsiliselt tavatingimustel võimalik.

Üheks oluliseks osaks testamendi tegemise juures on ka see, et see saaks säilitatud. Selle probleemi lahendamisele keskendub viies alapunkt, kus tuleb selgitamisele, kuidas toimub testamentide säilitamine Eestis. Võrdluseks on valitud ka Saksamaa ning Läti testamentide säilitamise korraldus.

Läbi kohtupraktika analüüsimise on eesmärgiks tuua välja suuremad probleemkohad ning vajadusel omapoolsete ettepanekute tegemine kehtiva regulatsiooni täiustamiseks.

Töö toetub eesti- ja võõrkeelsele kirjandusele, millest omakorda valdav osa on saksakeelne. Normatiivmaterjalidest on kasutatud peamiselt pärimisseadust⁷ ja tõestamisseadust⁸ ning muid asjasse puutuvaid õigusakte, mis reguleerivad notari toiminguid testamendi vormistamisel. Lisaks on kasutatud ka kohtupraktikat ning erinevaid internetiallikaid. Asjaolu tõttu, et Eestis teemakohane kohtupraktika on väga napp, on kasutatud lisaks Saksamaa Liitvabariigi kohtupraktikat.

⁷ Pärimisseadus - RT I 2008, 7, 52 ... RT I 2010, 38, 231

⁸ Tõestamisseadus - RT I 2001, 93, 564 ... RT I 2010, 38, 231

I Notariaalse testamendi vormistamise üldpõhimõtted

1. Testamendi notariaalse vormistamise eesmärgid

Testament on viimse tahte avaldus, millega inimene teeb oma vara kohta surma puhuks korraldusi. See on ühepoolne tehing, mis väljendab ühe isiku, pärandaja tahet⁹ ning mida saab teha ainult otsese tahteavalduse kaudu.¹⁰ Oluline on, et pärandaja tahe on vabalt kujunenud ja et seda ei oleks mõjutatud.¹¹ Tulenevalt testeermisvabadusest on pärandajal võimalik valida nii sobiv viimse tahte avalduse vorm kui ka selle sisu.¹² Seda on mõtet koostada juhul, kui soovitakse muuta seadusega ettenähtud pärijate ringi, teha korraldusi pärandiosade suuruse muutmiseks või teha pärandvara kohta muid korraldusi¹³ ning selle tegemisel ei ole oluline, mis vara testatoril sel ajal on, sest pärandvara koosseis tehakse kindlaks alles pärandi avanemise seisuga.¹⁴ Seega testamendi tegemine ei võta isikult õigust käsutada oma vara seni, kuni ta elab¹⁵ ja kuni pärandaja on elus, ei anna testament pärandvara osas pärijale õigusi ega too pärandajale kaasa kohustusi.¹⁶

Testamendiga võib pärandaja ise määrata, kes on tema pärijateks ja milline on pärijale pärandvarast jääva osa suurus. Kui pärandaja tahab jätta mõnele isikule teatud varalise hüve, mitte kogu oma vara või mõttelist osa sellest, siis testamendiga on ka see võimalik. Siiski peab sel puhul arvestama, et kui testament on koostatud ainult osa pärandi kohta, päritakse ülejäänud osa seaduse järgi.¹⁷

Saksa õiguses nimetatakse notariaalset testamenti ka avalikuks testamendiks.¹⁸ Avalikku testamenti peetakse eriti usaldusväärseks, sest selle koostamisel osaleb alati keegi ametiisik, või nagu öeldakse „avaliku võimu esindaja“.¹⁹ Eestis on selliseks esindajaks notar, kuid ühe

⁹ TlnRnK 22.06.2011, 2-06-20673

¹⁰ Varul, P. Tahteavaldus ja selle tegemine. – Juridica, 2010, VII, lk 498.

¹¹ TlnRnK 22.06.2011, 2-06-20673

¹² Mikk, T. Annak pärandvarast eseme omandamise alusena. Magistritöö, Tartu Ülikool, eraõiguse instituut, 2010, lk 3

¹³ Kuidas teha testamenti? Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/529>, 02.03.2012

¹⁴ Silvet, E, Mahhov, I., lk 36

¹⁵ RKTk 04.06.1998 otsus nr 3-2-3-7-98, RT III 1998, 21, 217

¹⁶ Kuidas teha testamenti? Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/529>, 02.03.2012

¹⁷ Kuidas teha testamenti? Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/529>, 02.03.2012

¹⁸ Lange, H., Kuchinke, K. Erbrecht, Ein Lehrbuch, München: Verlag C. H. Beck, 2001, lk 353

¹⁹ Damane, L., lk 207

erisusena on võimalik testamenti tõestada ka konsulaaresinduses. Seega võib välismaal viibiv Eesti kodanik oma testamendi tõestamiseks või testamendi hoiule andmiseks pöörduda Eesti Vabariigi konsulaaresindusse.²⁰

Konsulaarseaduse²¹ (§ 30) kohaselt võib tõestamistoimingu teha ka konsulaarametnik, kui selle tegemiseks Eesti välisesinduses on põhjendatud vajadus ning toiming on vahetult seotud Eesti kodaniku, juriidilise isiku või Eestis asuva varaga. Selleks tuleb esitada taotlus, mille järel konsulaarametnik otsustab talle teadaolevate asjaolude põhjal, kas tõestamistoimingu tegemise taotlus on põhjendatud või tuleks tõestamistoimingu tegemiseks pöörduda siiski Eesti notari poole.²² Tõestamistoiminguid tõestamise vormis võib teha vaid erikutsega konsulaarametnik. Erikutse saamise eelduseks on juriidiline kõrgharidus ja erikutse koolitus. Erikutsega konsulaarametniku koolitus ei ole samasugune nagu notari kandidaadil, seega peaks erikutsega konsulaarametnik tegema tõestamistoiminguid tõestamise vormis vaid äärmise vajaduse korral.²³

Üheks testamendi notariaalse vormistamise eesmärgiks on selle hilisema arusaadavuse kindlustamine. Testamendi formalism ongi mõeldud eelkõige selle autentsuse tagamiseks. Soov tagada testamendi autentsus teatud formaalsuste kaudu on arusaadav võttes arvesse, et pärast pärandi avanemist puudub autentne allikas, kust kahtluste korral kinnitust saada – kõige tähtsam isik, kellel oli akti tegemisel kindel huvi oma viimase tahte avaldusega saavutada kindel tulemus, ei saa hiljem, otsustaval hetkel, oma kavatsuste realiseerimist mitte mingil muul moel enam mõjutada.²⁴

Testamendi kehtivuse aluseks olevaid vorminõudeid on kahte liiki, kohustuslikud ning soovituslikud vorminõuded. Nende vahe seisneb selles, et kohustuslike vorminõuete rikkumise tagajärjeks on testamendi tühisus, soovituslike puhul tühisust ei järgne.²⁵

Kohustuslike vorminõuete mittejärgimine tähendab, et sellisel juhul võivad pärijad või teised neist puudutatud isikud vorminõuetele mittevastavad korraldused kohtus vaidlustada ja

²⁰ Silvet, E, Mahhov, I., lk 37

²¹ Konsulaarseadus - RT I 2009, 29, 175 ... RT I, 21.12.2010, 4

²² Tõestamistoimingud. Arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=node/4814> 10.03.2012

²³ Konsulaarseaduse eelnõu seletuskiri 2008. Arvutivõrgus:

http://webstatic.vm.ee/static/failid/337/konsulaarseadus_seletuskiri.pdf, 07.03.2012, lk 15

²⁴ Damane, L., lk 207

²⁵ Leipold, D. Erbrecht. Grundzüge mit Fällern und Kontrollfragen. 13., neubearbeitete Auflage. Mohr Siebeck 2000, lk 102

selliselt nende tühisuse kindlaks teha. Pärandaja korraldused langevad vaidluse tõttu ära ja pärand jagatakse kas seadusejärgsete pärijate vahel või varasema kehtivalt tehtud korralduse kohaselt. See kehtib isegi siis, kui pärandaja viimane tahe on ühemõtteliselt kõigile teada või kindlaks tehtav.²⁶ Kohustuslike vorminõuete järgimisega vähendatakse nende korralduste hulka, mida hiljem niikuinii hakataks vaidlustama vajaliku teo- või otsusevõime puudumise tõttu. Kui korraldus ei vasta vorminõuetele, siis on ta juba iseenesest tühine ja siin ei pea enam hakkama tõendama, et korralduse tegija oli selle tegemise ajal näiteks otsusevõimetu.²⁷ See kehtib nii notariaalselt tõestatud kui ka notarile hoiule antud testamendi puhul, siiski on siin erisused.

Võrreldes testamendi notariaalse vormistamise eesmärke teiste riikide praktikaga, siis näiteks Šveitsi õiguskirjanduses on välja toodud järgmised testamendi notariaalse vormistamise kolm peamist eesmärki. Esiteks kaitseb see testaatorit kiirustades õigustoimingut tegemast, teiseks loob see õiguskindlust pärandaja isiku ja testamendi sisu kohta ning kolmandaks tekib selle käigus dokument, mis on vajalik pärandaja viimse tahte täitmiseks, kusjuures eriti just notariaalse testamendi puhul ei teki kahtlusi selle usaldusväärsuses.²⁸

Eelnevat arvesse võttes tulevad välja notariaalse testamendi erinevused koduse testamendi ees. Kuna omakäeline testament on kõige lihtsam viis oma tahte kirjapanekuks, siis testaator saab teha seda täiesti üksi, ilma kolmandate isikute kaasamiseta.²⁹ Võrreldes notariaalselt vormistatud testamendiga hoiab see küll kokku aega, kuid samas ei kaitse kiirustamise eest. Teatud olukordades on siiski võimalik, et notariaalse testamendi vormistamiseks ei olegi enam piisavalt aega, näiteks kui testaator otsustab testamendi kasuks oma viimastel elu hetkedel. Sellisel juhul on aja kokkuvõtte pigem eeliseks kuna selliselt on isikul olemas võimalus oma viimsete soovide kirjapanekuks.

Õiguskindlus on tagatud notari poolt läbiviidava testamendi tegemise protseduuri kaudu, mida pakub notari poolt testaatori eelnev isikusamasuse tuvastamine koos teo- ja otsusevõime tuvastamisega. Koduse testamendi kaudu testaatori isiku tuvastamine on võimalik ainult läbi käekirja analüüsi,³⁰ mida tehakse pärast testaatori surma. Notariaalse testamendi puhul pakub õiguskindlust ka selle korrektne formuleerimine, sest läbi selle on võimalik kirja saada

²⁶ Liin, U. Pärimisõigus, Tallinn, Ilo, 2005, lk 79, 80

²⁷ Liin, U. 2005, lk 79, 80

²⁸ Abt, D. Thomas Weibel. Erbrecht. Nachlassplanung, nachlassabwicklung, willensvollstreckung, prozessführung. Praxiskommentar. 2. auflage. Helbing Lichtenhahn Verlag 2011, lk 501

²⁹ Liin, U. 2005, 91

³⁰ Liin, U. 2005, 92

testaatori tegelikule tahtele vastav testament. Kodune testament võib see-eest sisaldada kirjavigu ning segaseid, läbimõtlemata korraldusi, mida on hiljem raske tõlgendada.

Testamendi ettelugemise ja alles seejärel testaatori poolt selle heakskiitmise ja allkirjastamise eesmärgiks on testaatori poolt oma viimase tahte kontrollimine ning selle vastavuse kinnitamine omakäelise allkirjaga. Üheks sarnasuseks saab tuua, et ka koduse testamendi puhul peab testaator testamendi allkirjastama omakäeliselt.³¹ Lisaks on notariaalsete testamentide puhul tagatud testamendi säilimine läbi pärimisregistri,³² mille tõttu on välistatud testamendi kaduma mineku võimalus. Seda erinevalt kodusest testamendist, kus olukord, et testameti pärast testaatori surma enam üles ei leiagi, on vägagi tõenäoline.

2. Notariaalse testamendi liigid vormist lähtuvalt

Saksa õiguse kohaselt on pärandajal võimalik valida kolme notariaalse testamendi vormi vahel. Esimeseks vormiks on suulise avalduse tegemine notari juuresolekul, teiseks avatud kirjaliku testamendi üleandmine ning kolmandaks suletud kirjaliku testamendi üleandmine (BGB §2232).³³ Eestis on notariaalse testamendi vormideks PärS § 20 lg 2 kohaselt notariaalselt tõestatud testament ning notarile kinnises ümbrikus hoiule antud testament. PärS § 21 lg 1 selgitab, et notar tõestab testamendi, mille ta on koostanud testaatori tahteavalduse kohaselt või mille on talle tõestamiseks esitanud testaator. Siit nähtub sarnasus saksa õigusega. Eesti pärimisseaduses sisalduv notariaalse testamendi liigitus võib autori arvates jääda mõnevõrra selgusetuks, kuna võrreldes saksa õigusega ei ole nii selgelt välja toodud notariaalse testamendi liike. Pärimisseaduse hoolikal lugemisel saab siiski tuua välja sama liigituse, mis on toodud Saksa õiguses.

Notariaalselt tõestatud testamendiga avaldab testamendiga surma puhul korraldusi tegev isik, ehk testaator notarile ka oma korralduste sisu, mille eesmärgiks on tagada õiguslikult korrektne vormistamine notari, kui pärimisõigust hästi tundva isiku poolt.³⁴ Selle testamendi liigi olulisemaks tunnuseks on asjaolu, et selle tegemisse on kaasatud notar, kes pärandaja

³¹ Liin, U., 2005, 94

³² II peatüki alapeatükk nr 5

³³ Brox, H., Pärimisõigus, 19. tr, Tallinn: Juura 2003, lk 58- 59

³⁴ Liin, U., 2005, lk 80, 81

suulise või varem valmis kirjutatud tahteavalduse tõestab.³⁵ Tavaliste üksiktestamentide jaoks on notariaalne tõestamine siiski vaid üks võimalikest valikutest, mistõttu selle testamendiliigi kasuks otsustavad eelkõige need, kelle jaoks on suur tähtsus testamendi turvalisusel.³⁶ Eesti pärimisseaduse kui ka üldse meie testamentide tegemise praktika kohaselt on see kõige soositum testamendi liik ning selle eeliseks on notari õiguslik nõustamine, mis läbi saab vältida vormivigu ning väärarusaamisi testatori viimse tahte osas,³⁷ testatoril on seeläbi olemas õiguskindlus,³⁸ välistatud on testamendi võltsimise võimalus³⁹ ning praktiliselt võimatu on viimse tahte hävinemine.⁴⁰

Teiseks võimaluseks on anda oma viimne tahe notarile üle kinnises ümbrikus,⁴¹ mis erineb suures osas notariaalselt tõestatud testamendist, kuna hoiule antud testamendi puhul ei saa selle sisust teada keegi teine, isegi notar mitte. Sellisel juhul dokumenteerib notar vaid valmis testamendi üleandmise toimingut ennast⁴² ning korralduste privaatsus säilib täielikult, sest ilma pärandaja enda nõusolekuta ei tohi notar selle sisu teada.⁴³ Kinnises ümbrikus võib olla ka testatori poolt varem tehtud kodune testament. Vajadus sellise testamendi liigi järele võib olla nt juhul, kui pärandaja soovib oma viimse tahte avalduse sisu isegi notari eest saladuses hoida, kuid kahtleb koduse testamendi õiguskindluses.⁴⁴

Kui tuua võrdluseks Läti testamentide tegemise praktika, siis kirjandusest selgub, et naaberriigis eelistab suur osa testatoritest just kodust testamenti. Selleks eeliseks tuuakse välja rahaline kokkuhoid ning asjaolu, et sel puhul on võimalik testament kirja panna igapäevast väljenduslaadi kasutades, vältides mittejuristile arusaamatut terminoloogiat. Samuti võib end väljendada mistahes keeles.⁴⁵ Sama põhimõtte on toodud ka Saksa kirjanduses, kus ei ole oluline vorminõuete nii range järgimine,⁴⁶ mis tähendab, et testamendi

³⁵ Mikk, T. Pärimisõigus, Tallinn, Sisekaitseakadeemia 2012, lk 72

³⁶ Schülter, W. BGB Erbrecht. 8., überarbeitete und ergänzte Auflage. München: C.H. Beck'sche verlagsbuchhandlung, 1994, lk 61

³⁷ Schülter, W., 1994, Lk 61

³⁸ Olsen, D., lk 101

³⁹ Leipold, D., lk 100

⁴⁰ Ebenroth, C. T. Erbrecht. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1992, lk 127

⁴¹ Sudhoff, H begründeten Werkes. Sudhoff Unternehmensnachfolge. 5., völlig überarbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck 2005, § 3 p1 -a

⁴² Liin, U., 2005, lk 80, 81

⁴³ Liin, U., 2005, lk 86

⁴⁴ Mikk, T. Pärimisõigus, lk 71

⁴⁵ Damane, L., lk 210

⁴⁶ Scherer, S. Münchener Anwaltshandbuch Erbrecht. München: Verlag C.H. Beck 2010, § 5

võib kirjutada kirjutusmasinal, arvutikirjas või lasta seda teha hoopis kellegi kolmandal. Tähtis on, et testaatoril on siiski ettekujutus hoiule antud testamendi sisust.⁴⁷

Eelnevalt väljatoodud kaks notariaalse testamendi liiki erinevadki üksteisest selle poolest, et ühel juhul kontrollib notar ka testamendi sisu ning teisel juhul ainult üleandmise protsessi. Sellest tulenevalt leiab töö autor, et notari hoiule antud testamendi üheks miinuseks saab välja tuua notari nõustamise puudumise testamendi sisu osas. Selline seisukoht on välja toodud ka Läti testamendi vorme uurivas kirjanduses, mille kohaselt ei soovita enamik praktikuid testaatoril valida testamendi hoiuleandmist, sest vigade tekkimise risk viimse tahte avalduse sisus on nii suur, kui testaatoril ei ole märkimisväärseid teadmisi pärimisõiguse alal või tal ei ole kvalifitseeritud nõuandjat.⁴⁸

Mõlema notariaalse testamendi puudustena saab välja tuua asjaolu, et tekivad teatud kulud, näiteks notari tasu, mis on kindlaks määratud notari tasu seadusega.⁴⁹ Testamendi notariaalne tõestamine maksab NotTS⁵⁰ § 31 p 27 kohaselt 32,55 eurot, millele lisandub käibemaks 20%, seega tuleb tavalise üksiktestamendi tõestamise eest maksta kokku 39,06 eurot. Siin tuleks märkida, et ka notari kinnises ümbrikus testamendi hoiulevõtmise tasumäär on vastavalt NotTS § 31 punktile 28 sama. Olenevalt olukorrast ei pruugi see olla veel lõplik maksumus. Näiteks on võimalik notar kutsuda testaatori juurde koju või haiglasse või mujale väljapoole notari bürood, kuid siis tuleb arvestada, et notari tasule lisanduvad veel transpordikulu ja notari tunnitasu.⁵¹

Notari tasu testamendi notariaalse tõestamise ning kinnises ümbrikus hoiulevõtmise eest ei ole sama olnud siiski kogu aeg. Varasemalt oli testamendi notariaalne tõestamine hoiule võtmisest kallim. Alles alates NoTS 08.06.2009 kehtima hakanud redaktsiooniga muudeti tasumäär samaks.⁵² Seletuskirjas on toodud selle põhjenduseks asjaolu, et kuna klientide poolt koostatud omakäelised testamendid on tihtipeale mitmeti tõlgendatavad, on selle eesmärgiks aidata suunata kliente testamendi tõestamiseks notari poole pöörduma ning mitte seda

⁴⁷ Michalski, L. BGB- Erbrecht. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 1999, lk 73

⁴⁸ Damane, L., lk 209

⁴⁹ Liin, U., 2005, lk 82

⁵⁰ Notari tasu seadus- RT I 1996, 23, 456 ... RT I, 14.03.2011, 3

⁵¹ Liin, U., 2005, lk 88

⁵² Kuni.07.06.2009 kehtinud NoTS redaktsioonis maksis testamendi notariaalne tõestamine 200 krooni ning kinnises ümbrikus hoiule võtmine 100 krooni. Tasumäär erines seega koguni 50%.

iseseisvalt koostama.⁵³ Notari üheks seadusest tulenevaks kohustuseks on saladuse hoidmise kohustus (NotS § 2), mis peaks pakkuma testaatorile piisavat kindlust tema viimse tahte privaatsuse kohta. Seetõttu on töö autor arvamusel, et ei tohiks jätta testamendi vormistamisel kasutamata võimalust, mida pakub notar kui oma ala asjatundja. Seda veelgi enam seetõttu, et tasumäär on mõlema testamendi notariaalse tõestamise puhul sama.

II Testamendi tegemise protseduur

1. Isikusamasuse, teo- ja otsusevõime tuvastamine

Isiku tuvastamine on testamendi tegemise puhul kahtlemata üks olulisemaid eeldusi, sest nii notariaalselt tõestatud testamenti, kui ka notari hoiule antud testamenti saab teha vaid testaator isiklikult,⁵⁴ mis tähendab, et selle puhul kehtib isikliku tegemise kohustus.⁵⁵ Võimalik ei ole testaatori esindamine ega hilisem heakskiit. Selle eesmärgiks on tagada pärandaja moraalne vastutus pärimisjärgluse kujundamise eest.⁵⁶

Isiklikkuse kohustust rõhutab ka Saksa õigus. Testaatori isiku tuvastamine tuleb läbi viia erilise hoolsusega kindlustamaks, et vale isik pärandajana ei esineks ning ennast seeläbi pärijaks ei nimetaks.⁵⁷ Eestis on isiku tuvastamine notari jaoks reguleeritud isiku tuvastamise juhendiga. Selleks viib notar läbi isiku poolt tuvastamiseks esitatud dokumendi kontrolli. Notar hindab talle esitatud isikut tõendavat dokumenti visuaalse vaatluse teel ning kontrollib Eesti Vabariigis väljastatud dokumendi kehtivust Politsei- ja Piirivalveameti kodakondsus- ja migratsiooniosakonna andmebaasi kaudu.⁵⁸ Notar ei pea isikut tõendavast dokumendist koopiat säilitama, kui isikusamasus on tuvastatud Kodakondsus- ja Migratsiooniameti andmebaasi või mõnda muud kohustuslikku andmebaasi kasutades ning see on fikseeritud

⁵³ „Notariaadiseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse“ eelnõu seletuskiri, 15.03.2012, lk 24

⁵⁴ Liin, U., 2005, lk 87

⁵⁵ Kingo, M. Tehinguline esindus. Magistritöö, Tartu Ülikool, eraõiguse instituut, tsiviilõiguse õppetool, 2007, lk 19

⁵⁶ Liin, U. Testeerimisvõime vanuselisest alampiirist Eesti pärimisseaduses - Juridica, 2000, VI, lk 346

⁵⁷ Lange, H., Kuchinke, K., lk 355

⁵⁸ Selleks võrdleb notar isikut tema poolt esitatud isikut tõendava dokumendi või Politsei- ja Piirivalveameti kodakondsus- ja migratsiooniosakonna andmebaasi fotol kujutatuga.

notariaalaktis või –märkes.⁵⁹ Tegemist on rangelt notari isikliku kohustusega, mida ei saa delegerida büroo personalile.⁶⁰ Isiku tuvastamisega eksimisel vastutab notar, seega ei olekski mõistlik seda kohustust kellelegi teisele anda. Siin tekib küsimus, kas notar peaks küsima dokumenti ka isikult, keda ta tunneb. Ilmselt oleks siiski kindlam järgida kõiki protseduuri reegleid ning tuvastada ka notarile tuttav isik vastavalt juhistele.

Notaril on õigus keelduda isiku tuvastamiseks esitatud dokumenti aktsepteerimast juhul, kui dokument ei ole kehtiv või on kehtetuks tunnistatud ning kui notarile on esitatud mitu dokumenti ja neis sisalduvad isikuandmed ei ole samased.⁶¹

Tuvastada tuleb ka pärandaja teo- ja otsusevõime (TõS § 11). Isiku teovõime on võime iseseisvalt teha kehtivaid tehinguid. Täielik teovõime on täisealisel, s.o 18- aastaseks saanud isikul, seega vanuse tingimuse saab notar teha kindlaks juba dokumendi kontrollimisel. Piiratud teovõimelisteks loetakse lisaks alla 18- aastastele isikutele ka selliseid täisealisi isikuid, kes vaimuhaiguse, nõrgamõistuslikkuse või muu psüühikahäire tõttu kehtvalt ei suuda oma tegudest aru saada või neid juhtida.⁶²

Otsusevõime on võime õigesti hinnata seda, kuidas tehing mõjutab tema huve (TsÜS § 13 lg 1). Otsustusvõime hindamisel tuleb selgitada, kas isik on kõiki asjaolusid arvesse võttes võimeline testamendi tähtsusest ja tagajärgedest aru saama ja seda iseseisvalt tegema.⁶³ Erandiks on 15-18 aastased alaealised, kes võivad testamenti teha, kuid ainult notariaalselt tõestatud vormis (PärS § 27), seadusliku esindaja nõusolekut ei ole sel juhul vaja.⁶⁴

Teovõime ja otsusevõime kontrollimisel tuleb lähtuda igast üksikust olukorrast eraldi. See on kahtlemata probleemkoht testamendi tõestamise juures. Kuna ei ole nõuet, et testaator peab testamendi tegemiseks minema kohale notaribüroosse, on võimalikud ka kokkulepped. Näitena võiks siin tuua olukorra, kui testaator kutsub notari haiglasse. Kas notar peaks sel juhul konsulteerima ka isiku raviarstiga või piisab siiski ainult notari enda otsustusest? Eesti

⁵⁹ „Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu“ Seletuskiri, 12.10.2009, 589 SE, III, lk 5

⁶⁰ Press, P. Notari ametikohustused ka vastutus. Magistritöö, Tartu Ülikool, õigusteaduskond, eraõiguse instituut. 2006, lk 45

⁶¹ Isiku tuvastamise juhend. Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/5946>, 26.03.2010

⁶² Liin, U., 2005, lk 62

⁶³ VMK 2-04-1448 p 44.5

⁶⁴ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Saare, K. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012

kohtupraktikast saab tuua siinkohal näite Harju Maakohtu 2007. aasta lahendist⁶⁵, kus dementsust põdev testator allkirjastas notari juuresolekul testamendi, kuid hiljem isik seda ise ei mäletanud. Kohus tunnistas testamendi tühiseks. Eelnev raviarstiga konsulteerimine oleks arvatavasti aidanud hilisemaid probleeme vältida.

Kui eelneva näite juures oleks notar saanud küsida ka raviarsti arvamust, siis üheks probleemkohaks on ka isiku joobes olek. Notar võib TõS § 11 lg 1 kohaselt alati keelduda tõestamistoimingut tegemast, kui ta leiab, et isikul puudub vajalik teo- või otsusevõime. Kuna otsusevõime hindamise juures tuleb vaadata, et isik tõepoolest hindaks asjaolusid õigesti, siis näiteks alkoholijoobe puhul ei ole alati võimalik pelgalt välisvaatluse teel hinnata isiku adekvaatsust. Sellises olukorras ei olegi autori arvates võimalik konkreetset piiri paika panna. Ei oleks ju mõeldav, et notar peaks enne igat tõestamist selgeks tegema ka testatori veres sisalduva alkoholisisalduse. Kui notaryl on kahtlus, siis ainus toiming, mida notar sel puhul saab teha on see notariaalakti kirja panna, et oleks hilisem tõestusmaterjal.

Isiklikkuse nõue on oluline ka testamendi tühistamise korral, sest testamenti võib tühistada vaid testator ise. Samuti tohib notarile hoiule antud testamendi tagastada üksnes pärandajale endale. Lubamatu on väljastada testament volitatud isikule või posti teel. Kui seda ühel või teisel moel siiski tehakse, ei teki testamendi tühistamise õiguslikke tagajärgi.⁶⁶ PärS § 88 lg 7 annab võimaluse kohtu kaudu testamendi tühistamiseks ainult pärast pärandaja surma ning see õigus on isikul, kes oleks õigustatud pärima testamendi või selle osa kehtetuse korral. Kohtu kaudu testamendi tühistamiseks võib näiteks tühistamise aluseks olla asjaolu, et testator oleks testamendi koostanud olulise eksimuse, pettuse, ähvarduse või vägivalla mõjul või raskete asjaolude ärakasutamise tõttu.⁶⁷

⁶⁵ HMK 29.02.2008, 2-07-21608

⁶⁶ Brox, H., Walker W.-D. Erbrecht, 23., vollständig neu bearbeitete Auflage. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2009, lk 80

⁶⁷ VMKo 25.11.2009, 2-09-15717

2. Nõustamine

Notari institutsionaalsete põhikohustuste hulka kuulub ametitoimingus osalejate nõustamine.⁶⁸ Lubatud ei ole kellegi eelistamine ning oma kohustusi peab ta täitma kõigi osaliste ees võrdselt.⁶⁹ Tal on selgitamis- ja nõustamiskohustus ehk teisisõnu kohustus selgitada välja tehingus osalejate tahe,⁷⁰ mis peab olema vastavuses sisult ja vormilt ning olema ka õiguslikult korrektne. Kui tekib kahtlus osaleja tahte seaduslikkuses, peab notar seda ka osalejale selgitama.⁷¹ Notar ei saa kergemeelselt loota ainult sellele, et osalised on esitanud kõik õiged ja täielikud andmed, vaid peab asjaolude väljaselgitamisel ise aktiivselt osalema ning vajaduse ehk põhjendatud kahtluse korral ise andmete õigsust kontrollima.⁷² Niisuguste asjaolude uurimise aluseks on aga alati see, mida osalejad ise on valmis avalikustama. Kui nad osa asju maha vaikivad, ei ole notar võimeline ega ka kohustatud „tegelikke“ asjaolusid välja uurima. Seepärast ei ole notaril, kes saab oma küsimustele selged vastused, põhjust nende õigsuses ega täielikkuses kahelda.⁷³

Saksa õigusest tuleneb nõue, et notar peab nõustamise läbi viima isiklikult, mis tähendab, et ta ei saa oma kohustusi delegeerida kolmandatele isikutele, näiteks oma bürootöötajatele.⁷⁴ Enne testamendi tõestamist peab notar selgitama välja isiku tegeliku tahte ning peab selgusele jõudma, kuidas testaator näeb oma vara saatust pärast oma surma, millised korraldusi ta tahaks testamendis teha ning milliseid tulemusi nendega saavutada.⁷⁵ Tõestamine ongi notariaalse tegevuse üheks eesmärgiks, mille ülesandeks on õiguslikult kehtiva sõnastuse ja tõestatavuse tagamine, mille kaudu on võimalik teha kindlaks selgelt, üheselt ja lõplikult tehingu sisu koos kõigi lisakokkulepetega.⁷⁶ Tähtis ei ole, et notar koostaks testamendi õpiku järgi, vaid ta peab arvestama siiski testaatori soove ja ettekujutust oma viimsest tahtest.⁷⁷ Seega ei piisa ainult testaatori nime vahetamisest kuskil eeltäidetud testamendivormis. Ta

⁶⁸ Press, P. lk 51

⁶⁹ Eesti notarite eetikakoodeks. Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/5948>, 15.03.2012

⁷⁰ Jõks, A. Õiguskantsleri 2006. aasta tegevuse ülevaade. Tallinn, 2007, 25.03.2012, lk 142

⁷¹ Rohs, G., Heinemann, D. Die Geschäftsführung der Notare. 11., völlig neu bearbeitete Auflage, R. v. Decker's Verlag 2002, Lk 26

⁷² Press, P. lk 55

⁷³ Waldner, W., lk 68

⁷⁴ Armbrüster, C., Preuß, N., Renner, T. Beurkundungsgesetz und Dienstordnung für Notarinnen und Notare: Kommentar. Berlin: De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags, 2009, lk 279, 280

⁷⁵ Silvet, E, Mahhov, I., lk 38

⁷⁶ Waldner, W. Tõestamisõigus notariaalpraktikas. Bayreuthi notar Erlangen- Nürnbergi Ülikooli õppeülesandetäitja. Tallinn: Juura, 2008, lk 17

⁷⁷ Schülter, W. Erbrecht. Ein Studienbuch. 14., überarbeitete Auflage. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 2000, lk 63

peab selgitama, millised võimalused testaatoril on ning kuidas oleks kõige parem viis eesmärgi saavutamiseks. Notar peab välistama eksimused ja kahtlused, mis võiks kahjustada asjatundmatu osaleja huve (TõS § 18).

Nõustamiskohustus saab notaril olla eelkõige siis, kui osaleja seda vajab ehk kui see põhineb selgitamisvajadusel. Kui osalejal on vajalik teadmine olemas, siis ei saa notaril tekkida tema suhtes ka nõustamiskohustust. Kuigi raske on hinnata seda, millal osaleja ei vaja notaripoolset selgitust või kunas notar võib eeldada, et ta seda ei vaja.⁷⁸ Just nimelt kogunud notari puhul eksisteerib „töölase pimedaksjäämise“ oht ja lähtumine sellest, et osalejad kasutavad kindla sisuga õigusmõisteid või erialaseid mõisteid nii, nagu neid tuleb õiguslikus tähenduses mõista, kuigi nad seostavad nendega täiesti teisi, võhiklikke ettekujutusi.⁷⁹

See on kahtlemata riskantne otsus kui notar jätab testaatori nõustamata, kuna notar vastutab oma ametikohustuste täitmata jätmise eest ning kui isikul seetõttu jääb midagi olulist märkamata, võib see tuua notarile kaasa vastutuse. Nõustamine on oluline, et pärandaja tahe saaks võimalikult täpselt kirja, nii sisuliselt kui ka õiguslikult, et vältida võimalike vaidlusi tulevikus. Kui võrrelda notariaalse testamendi liike, siis on siin teatud erisused tulenevalt nõustamise ulatuse võimalikkusest.

Notariaalselt tõestatud testamendi puhul selgitab notar välja pärandajale õiguslikult korrektseks tehinguks olulised asjaolud. Vajadusel peab notar selgitama ka tehingu tähendust, õiguslikke tagajärgi ja tehingu tegemise erinevaid võimalusi. Keerulisematel juhtudel on vajalik isegi eelnev jutuajamine.⁸⁰ Vastavalt vestluse tulemusele ning testaatori soovidele koostab notar testamendi teksti.⁸¹

Notari hoiule antud testamendi puhul on erinevuseks, et notar testaatori poolt suletud ümbrikus oleva testamendi sisu ei näe.⁸² Sel puhul ei saa notar tagada testamendi korralduste vastavust seaduse nõuetele. Siiski peab notar selgitama testaatorile surmapuhuste korralduste tegemise üldisi eeskirju ning vastama testaatori sellekohastele küsimustele.⁸³ Kuna sel viisil tehtud testamendi puhul loobub pärandaja notari abist ja nõuannetest sisu osas, võib testamendi avamisel tekkida hiljem vaidlusi, kui sisu on selleks alust.

⁷⁸ Press, P., lk 51

⁷⁹ Waldner, W., lk 68

⁸⁰ Liin, U., 2005, lk 83

⁸¹ Silvet, E., Mahhov, I., lk 38

⁸² Brox, H., 2003, lk 60

⁸³ Silvet, E., Mahhov, I., lk 39

Pärandaja võib ka ise omal soovil notari poole pöörduda, korralduste sisust rääkida ja notarilt nõu ja kinnitust küsida, kas tema kirjepandu on õiguslikus mõttes korrektne. Selline nõu küsimine ei pruugi olla siiski piisav. Seni, kuni korraldused on kinniselt ümbrikus ja notar nende sisuga isiklikult ning vahetult tutvuda ei saa, on ikkagi tegemist notari hoiule antava testamendiga, mistõttu nimetatakse sellist testamenti paljudes riikides ka salajaseks testamendiks.⁸⁴

Notar on kohustatud õigusliku hinnangu andmisel arvestama ka kohtupraktikaga ja erialakirjanduses esitatud seisukohtadega. Notar peab sellega arvestama ka juhul, kui ta ise ei jaga samu seisukohti. Notari selgitamiskohustus ei sõltu mitte sellest, kas notar tundis ära võimalikud kahtlused, vaid ka sellest, kas ta oleks need pidanud ära tundma.⁸⁵

Nagu keegi ei saa olla kohtunik enda asjas, oleks mõeldamatu teha tõestamistoiminguid, milles notar on ise osaleja. Niisuguse tõestamistoimingu tühisus oleks ka sel juhul endastmõistetav, kui see ei ole sõnaselgelt seadusega reguleeritud. Seadusest tulenevad notarina osalemise keelud ulatuvad siiski palju kaugemale. Need puudutavad kõik olukordi, mille puhul võib karta, et kas või abstraktselt on olemas oht notari sõltumatuselle ja erapooletusele.⁸⁶ Notari poolt testamendi tõestamise piirangud tulenevad TõS § 3 lg 1 ning §-st 7. Näiteks ei tohi notar testamenti tõestada, kui testament puudutab tema enda, abikaasa sh endise abikaasa otsejoones sugulase või isiku huve, kellega notar peab ühist bürood. Seaduses toodud nõuete eiramise korral ei ole tühine siiski kogu testament, vaid eraldise määramine või testamenditäitja nimetamine (TõS § 8). Selline nõue tuleneb otse seadusest, ning on järgimiseks kohustuslik, mis tähendab, et sellega vastuolus oleva testamendi tõestamine on osaliselt tühine.

Nõustamiskohustuse täitmise juures peaks notar testaatorile selgitama ka võimalikku sundosast tulenevat testeermisvabaduse piirangut. Eesti õiguskorras on pärimisseaduse § 104 lg 1 kohaselt juhul kui pärandaja on testamendi või pärimislepinguga jätnud seaduse järgi pärima õigustatud alaneja sugulase, oma vanemad või abikaasa, kelle suhtes pärandajal oli surma hetkel perekonnaseadusest tulenev kehtiv ülalpidamiskohustus, pärandist ilma või on nende pärandiosi vähendanud võrreldes sellega, mille nad oleksid saanud seadusjärgse

⁸⁴ Liin, U., 2005, lk 86, 87

⁸⁵ Press, P. lk 60

⁸⁶ Waldner, W., lk 89

pärimise korral, on neil õigus nõuda pärijatelt sundosa. Sundosa instituudi mõte on kindlustada pärandaja teatud lähematele perekonnaliikmetele osa pärandist vaatamata sellele, et pärandaja seda ei soovi.⁸⁷ Sundosa suurus tuleb igal konkreetsel juhul kindlaks määrata selle järgi, kes oleksid testamendi või pärimislepingu puudumisel pärandaja seadusjärgsed pärijad ja kui suur osa oleks neist igäühe seadusjärgne pärandiosa suurus.⁸⁸ Siiski võib PärS § 108 lg 1 kohaselt pärandaja sundosast ilma jätta isiku, kes on pärandaja, tema abikaasa või pärandaja alaneja või üleneja sugulase või muu pärandajale eriliselt lähedase isiku vastu toime pannud kuriteo, või isiku, kes on tahtlikult ja oluliselt rikkunud oma seadusest tulenevat pärandaja ülalpidamise kohustust.

Üheks pärimisõiguslikuks asjaoluks, mida notar peab selgitama on ka testamendi muutmise ja tühistamise kord.

Kui testaator käsutuste osas ümber mõtleb või soovib oma korraldusi muuta, siis testamenti saab alati tühistada, tagasi võtta või asendada uue testamendiga.⁸⁹ Varasema testamendi tühistamisel või uuega asendamisel ei ole vaja järgida varasema testamendi tegemisviisi.⁹⁰ Testaator võib testamendi ka notari hoiult igal ajal tagasi võtta ning ei ole tähtis, mis kaalutlusel pärandaja seda teeb (PärS § 22 lg 2). Saksa õiguse puhul on testamendi tühistamisega on tegemist isegi juhul, kui pärandaja tahab oma sugulastele ainult näidata, et ta on nad pärijaks nimetanud.⁹¹ Siin võib tekkida probleemkoht asjatundmatu testaatoriga. Pärandaja ei pruugi testamendi ametlikult hoiult tagasivõtmise tagajärgi teada,⁹² mistõttu peab notar neid tutvustama notariaalakti allkirjastamisel.

Üheks probleemiks võib kujuneda olukord, kus testaator soovib testamenti tühistada selle hävitamise teel. Ilma notari poolsete selgitusteta ei pruugi testaator selles osas arvestada notariaalse testamendi ja koduse testamendi säilimise erinevusega. Kui testaator hävitab küll temale notari poolt antud notariaalselt tõestatud testamendi algärakirja, jääb originaal notari juures alles. Notari hoiule antud testamendi saab hävitada ainult juhul, kui see notari hoiult

⁸⁷ Landör, I. Sundosaõigus testeermisvabaduse piiranguna. Magistritöö, Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2007, lk 17, 18

⁸⁸ Liin, U., 2005, lk 118

⁸⁹ Kössinger, R. Das Testament Alleinstehender. München: C.H. Beck'she Verlagsbuchhandlung. 1994, lk 12

⁹⁰ Liin, U., 2005, lk 99, 100

⁹¹ Brox, H., 2003, lk 75

⁹² Brox, H., 2003, lk 75

ära võtta ja seejärel füüsiliselt hävitada.⁹³ Sellisel juhul võib tekkida olukord, kus testator mõtleb oma viimse tahte osas ümber, uut testamenti ei tee ning hävitab kõigest notari poolt saadud oma testamendi algärakirja, mis tegelikult ei too endaga kaasa mingeid õiguslikke tagajärgi.

Kui testator siiski soovib oma testamendi tühistada, siis tuleb tal arvestada järgnevaga. Kui kõik eelnevad surma puhuks tehtud korraldused tühistatakse uusi korraldusi tegemata, toimub pärandaja vara jagamine pärast tema surma seadusjärgse pärimise reeglite järgi. Seda ka juhul, kui testator tühistab selgesõnaliselt vaid oma ajaliselt viimasena tehtud testamendi.⁹⁴ Pärimisseaduse kohaselt ei jõustu tühistatule eelnenud testamendid, kui tühistavast testamendist või pärimislepingust ei tulene teisiti (PärS § 88 lg 5), seega võib testator oma tühistamise korraldusse märkida selle, et ta soovib taasjõustada mõnd tühistatavale testamendile eelnenud testamenti. Selline korraldus tuleb tühistamiskorraldusse aga selgelt kirja panna. Loomulikult tuleb siis väga täpselt ära märkida, milline konkreetne testament peab tühistamise järgselt kehtima jääma.⁹⁵

3. Formuleerimine

Notari formuleerimiskohustus tähendab, et notar transformeerib tehingu osaliste avaldused vastavatesse õiguslikesse kategooriatesse. Kuna tehingu osaliste avaldused on määratud kindla tehingusse puutuva tahte väljendamiseks, tuleb need paratamatult teatud ulatuses sõnastada standardse terminoloogia abil,⁹⁶ kuna ei saa eeldada ega ka nõuda, et osaleja ise valdaks asjakohast juriidilist terminoloogiat.⁹⁷ Vastasel juhul ei olekski notari kasutamine vajalik. Notar peab kajastama osaleja tahteavalduse notariaalaktis selgelt ja ühemõtteliselt.⁹⁸ Seega peab notar osaliste tahteavaldused kandma notariaalakti õiguslikult korrektselt, andma selgitusi ja koostama teksti arvestades seadusandluse terminoloogiat, kajastama osalejate taht ning olema osaliste tahtekohane, tasakaalustatud ja võrdselt nende huve arvestav akt ehk notar peab selle tõlkima nõ seaduste keelde.⁹⁹

⁹³ Liin, U., 2005, lk 87

⁹⁴ Liin, U., 2005, lk 100

⁹⁵ Liin, U., 2005, lk 99

⁹⁶ Waldner, W., lk 52

⁹⁷ Press, P., lk 63

⁹⁸ Sein, K. Tehingu vorminõuded ja nende järgimata jätmise tagajärjed – Juridica, 2010, VII, lk 512

⁹⁹ Press, P., lk 63

Üldjuhul toimub surma puhuks tehtavate korralduste protseduur järgmiselt:

Kõigepealt räägib pärandaja notarile oma tahte suuliselt või annab notarile üle selle juba eelnevalt ettevalmistatud kirjalike ülestähendustena,¹⁰⁰ peaasi, et testamendi sisu oleks arusaadavalt ja üheselt mõistetav. Saksa õigus lubab viimse tahte väljendamisel kasutada ka žeste, viibates või väljendades end muul viisil, kuni viimne tahe on arusaadavalt väljendatud. Seda siiski tingimusel, et testaator on võimeline end väljendama ka suuliselt, kuigi ta ei pea teadma kindlaid väljendeid, mis on olulised testamendi tegemiseks.¹⁰¹ Sellist väljendamise viisi võiks ilmselt kasutada ka Eestis notariaalse testamendi tegemisel, kuigi sel juhul peaks olema testaatori tahe väga üheselt mõistetavalt väljendatud ning kehaline väljendusviis ei tohiks moodustada valdavat osa viimse tahte väljendamises vaid peaks olema pigem abistavat laadi.

Nõutud ei ole, et testaator peab terve testamendi suutma valjult ette lugeda, vaid lubatud on ka vestlus notari ja testaatori vahel või küsimuste-vastuste formaat.¹⁰² Oluline on, et selliselt end väljendades võimaldab see notarile kindlaks teha testaatori viimse tahte.¹⁰³ Eestis võiks see toimida näiteks ka olukorras, kus testaator on küll võimeline rääkima, kuid ta ei oska või ei saa end piisavalt hästi väljendada. Sel juhul saaks notar näiteks küsida ka küsimusi, et selgitada välja testaatori soovid.

Kui isikul on kõnepuue, siis tuleb temaga suhtlemiseks kaasata isik, kes on võimeline puudega isikust aru saama. Testaator peab saama mingil viisil väljendada oma positiivset tahet ja ka vastupidist arvamust, seepärast on selle võime kontrollimiseks, testaatori võimeid arvestades, soovitatav esitada testaatorile vähemalt üks küsimus, millele ta peab vastama eitavalt. Seetõttu ei saa olla ka pärast testaatori avaldusele esitatavate nõuete alandamist olla nn „ripsmeliigutusega tehtud testamenti“.¹⁰⁴ Selline kontrollimise viis sisaldus küll Saksa õiguskirjanduses, kuid seda saaks rakendada ka Eesti praktikas. Sel puhul tuleks ilmselt lähtuda konkreetsetest iga isiku individuaalsetest võimetest ning notari otsustusest.

Selleks, et notariaalset testamenti oleks võimalik teha tõepoolest kõigil, on olenevalt testaatori võimalustest kehtestatud teatud erandid. Pimeda testaatori puhul on Saksa õiguse kohaselt lubatud teha testament ka pimeda kirjas. Testaator võib anda seega notarile üle pimeda kirjas

¹⁰⁰ Liin, U., 2005, lk 83, 84

¹⁰¹ Schlichting, G. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 9, Erbrecht, §§ 1988-2385, §§ 27-35 BeurkG. Verlag C. H. Beck. München 2004, lk 1383

¹⁰² Schlichting, G., lk 1383

¹⁰³ Frieser, A. Fachanwaltskommentar, Erbrecht, 2. Auflage, Luchterhand 2008, lk 725

¹⁰⁴ Waldner, W., lk 132, 133

kirjutatud dokumendi ning kinnitada, et see on tema viimne tahe.¹⁰⁵ Sel puhul võib siiski tekkida probleeme kui notar pimedana kirja ei valda, kuna siis ei saa ta selle sisu ega vastavust nõuetele kontrollida ning selle sisu tõestada. Sel puhul on võimalik ning ka mõistlik kaasata tunnistaja (NotS § 23).

Kurttumata, kirjutamisvõimetu testatori puhul on Eestis notariaalse testamendi tegemine lahendatud järgmiselt. Pärandaja, kes ei kuule, ei saa kõnelda ning ei suuda end väljendada ka kirjalikult, peab notariaalseks tõestamiseks kohale kutsuma usaldusisiku, kellele pärandaja saab end arusaadavaks teha. See isik, kes küll ei asenda tunnistajat, peab viibima notariaalse testamendi tõestamise juures. Kui aga testamendis on tehtud korraldus sama isiku kasuks, on notariaalne tõestamine kehtetu. Sinna juurde käib ka vastava asjaolu notariaalakti märkimise kohustus (TõS § 25).

Siit tekib küsimus, kui põhjalikult peaks notar selgitusi notariaalakti märkima. Notariaalpraktikas on selgituste kajastamine notariaalaktis märksa suuremas mahus, kui seadus seda nõuab, mistõttu võib oluliste selgituste eristamine olla raskendatud ja tekitada osaliste jaoks raskusi nende rõhuasetuste eristamisel. Samas ei saa eeldada, et selgitust pole antud kui seda pole kajastatud notariaalaktis, kuigi hilisema tõendamise aspektist võib osutada määravaks tõestamise käigus antud selgituse notariaalaktis fikseerimine.¹⁰⁶

Testamendi tegemiseks võib testator esitada notarile ka valmis teksti.¹⁰⁷ Notar on sel juhul kohustatud kontrollima, kas tekstis esitatu vastab testatori kavatsustele ja soovidele, kas testatoril on õige ettekujutus kirjapandu tegelikest õiguslikest tagajärgedest ning kas testamenti võetud kohustused on seadusega kooskõlas. Kui esitatud tekst nõuetele ei vasta, nõuab notar puuduste kõrvaldamist.¹⁰⁸ Seejärel formuleerib notar testamendi sisu või laseb seda teha oma notaribüroo töötajal. Kui aga pärandaja esitab notarile tõestamiseks omakäelise testamendi, siis lisatakse see notari poolt koostatavale notariaalaktile.¹⁰⁹ Saksa õiguse kohaselt on üheks vormiliseks nõudeks, et testamendis kirja pandud tekst või allkiri ei tohi olla mahatõmmatud, siis loetakse testament tagasivõetuks.¹¹⁰ See võiks kohaldamisele tulla ka

¹⁰⁵ Langenfeld, G. Münchener Vertragshandbuch, Band 6, Bürgerliches Recht II, 6., neubearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010, § 5

¹⁰⁶ Press, P., lk 64

¹⁰⁷ Tamma testatori puhul võib see olla üheks viisiks, OLG Köln, Urteil vom 22.04.1994 - 19 U 173/93

¹⁰⁸ Silvet, E, Mahhov, I., lk 38

¹⁰⁹ Liin, U., 2005, lk 83, 84

¹¹⁰ Beschluss des BayObLG vom 01.12.2004 1Z BR 93/04

Eestis. Mahatõmmatud teksti puhul ei ole võimalik hiljem tõestada kes seda tegi ning sellisel juhul oleks küsitav testamendi usaldusväärsus. Seda eriti juhul, kui maha on tõmmatud testamendis mõni oluline osa, näiteks üks pärijatest või allkiri nagu Saksa õiguses mainitud. Tallinna Ringkonnakohtu otsuses¹¹¹ on avaldatud seisukoht, et näiteks nimetähe äravahetamine testamendi kehtetuks ei muuda. Kui kirjavead testamendis selle sisu ei mõjuta, siis ei mõjuta see ka testamendi kehtivust.

Kuna üheks notariaalse testamendi liigiks on ka testamendi kinnises ümbrikus notarile hoiule andmine, siis selle liigi olemusest tulenevalt on siin teatud erisused võrreldes notariaalselt tõestatud testamendiga.

Notari hoiule antud testamendi puhuks ei kirjuta Eesti õigus ette mingeid nõudmisi ümbrikus asuva testamendi teksti kirjanemisviisi kohta. See võib olla testaatori varem tehtud kodune testament, kusjuures see ei pea olema kirja pandud kõiki kodusele testamendile esitatavaid vormistusnõudeid järgides.¹¹² Samuti ei ole oluline, kas ümbrikus olevale tekstile on testaator oma allkirja pannud või märkinud teksti kirjaneku aja. Ainsaks nõudeks ümbriku sisu osas on see, et seal peavad olema ümbrikut hoiule andva isiku korraldused oma vara kohta oma surma puhuks.¹¹³ Kuna testament antakse hoiule kinnises ümbrikus, ei vastuta notar selle eest, kas ümbrik üldse midagi sisaldab või kas selles sisalduv on testaatori tahte ja seadusega kooskõlas.¹¹⁴

Saksa õiguskirjanduses kohaselt ei ole nõutud, et üleandmine peaks toimuma nn „käest kätte“, kuna tegemist ei ole asjaõigusliku käsutuse, vaid pigem testamendi tegemise vormilise küsimusega.¹¹⁵ Samuti ei ole Saksa õiguse kohaselt sisu osas oluline, kas testaator on kirjutanud teksti käsitsi, kasutanud masinakirja, pimedat kirja, võõrtähestikku või kirjutanud kogu testamendi võõrkeeles.¹¹⁶ Kuna ka Eesti õigus ei sätesta hoiule antud testamendile sisu osas kohustuslikke vorminõudeid, siis peaks testaatorile ka siin olema lubatud erinevate teksti kirjanemise viisid. Inimeste käekiri võib kohati olla arusaamatu, mistõttu võib näiteks masinakirja kasutamine aidata vältida arusaamatusi.

¹¹¹ TlnRK 04.06.2008, 2-04-70

¹¹² Liin, U., 2005, lk 87

¹¹³ Liin, U., 2005, lk 87

¹¹⁴ Mikk, T. Pärimisõigus, 2012, lk 71

¹¹⁵ Schülter, W., 2000, lk 66

¹¹⁶ Frieser, A., lk 726

Eelneva lõigu kokkuvõtteks saab öelda, et kuigi testamendi hoiule andmisel ei saa notar tõestada mitte testamendi sisu, vaid hoiule andmise fakti kui sellist, siis võib sellisel puhul tekkida hiljem probleeme, kuna notari nõustamiskohustust siin ei toimu. See on siiski testaatori enda võetud risk, millega ta peab arvestama.

Kui pärandaja on kinnise ümbriku notarile andnud ning kinnitanud, et see sisaldab tema viimset tahet, pitseerib notar temale üleantava ümbriku kinni ning teeb ümbrikule pealdise vastavalt Justiitsministri määrusele „Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise kord“ § 2 lg 2. Selleks tehakse ümbrikule pealdis, milles peavad sisalduma:

1. selgitus, et ümbrik sisaldab testaatori testamenti;
2. hoiuleandmise kuupäev;
3. testaatori ees- ja perekonnanimi koos isikukoodiga;
4. sünnikoht;
5. notari ametitegevuse raamatu registri number.

Pealdise peavad allkirjastama nii notar kui testaator. Olukorras, kus testaatori poolt esitatud ümbrik pealdist teha ei võimalda, paneb notar testamenti sisaldava ümbriku teise ümbrikusse, millele teeb hoiulevõtmise pealdise, millel peavad sisalduma eeltoodud andmed.¹¹⁷

Nii tulebki välja erinevus notariaalselt tõestatud testamendi ja notari hoiule antud testamendi vahel. Kuigi testaator saab hoida testamenti kinnises ümbrikus üle andes oma viimse tahteavalduse salajases, ei kaitse see tema pärijaid hilisemate vaidluste eest, mis võivad tekkida testamendi hilisemal tõlgendamisel.

4. Ettelugemine, heakskiitmine ja allkirjastamine

Tõestamise kehtivuse aluseks on kolm tingimust: testamendi ettelugemine, heakskiitmine ja allkirjastamine. Tõestamise seaduse § 13 kohaselt tuleb notariaalselt tõestatud testamendi puhul enne allkirjastamist kogu notari poolt tõestamise käigus koostatud notariaalakti tekst notari juuresolekul pärandajale ette lugeda ning enne heakskiitmist ka osalejale läbivaatamiseks

¹¹⁷ Liin, U., 2005, lk 83

anda,¹¹⁸ kuna mitte kõigi osalejateni ei jõua tekst kõige paremini siis, kui see neile ette loetakse; osad mõistavad teksti paremini siis, kui nad seda ise loevad. Seega võivad osalejad nõuda, et notariaalakt esitataks neile läbivaatamiseks, st ise lugemiseks. Seda tuleb vajadusel igal juhul lisaks võimaldada, kuid see ei asenda ettelugemist.¹¹⁹

Ettelugemise eesmärgiks on testaatorile võimaluse andmine kontrollida, kas testamendis on tema viimne tahe vormistatud õigesti ja ühemõtteliselt.¹²⁰ Saksa õiguskirjandusest nähtub, et ette tuleb lugeda paberile trükitud tekst, seega kui notar valmistab teksti ette elektrooniliselt, siis kuvarilt ettelugemist ei peeta piisavaks, kuna sel viisil on võimalus enne dokumendi väljatrükkimist teha muudatusi. Seevastu ei ole üldjuhul, kui pärast osalist ettelugemist tehakse muudatusi ja mõni lehekülg trükitakse uuesti välja, vaja seda uuesti tervikuna ette lugeda, piisab muudatuse ja dokumendi veel ettelugemata jäänud osa ettelugemisest.¹²¹ Kui ettelugemiskohustusest on võimalik testaatoril loobuda, siis ilma heakskiitmise ja allkirjastamiseta on kogu tõestamine tühine (TõS § 13 lg 1).

Kurdile, tummale ja pimedale testaatorile on kehtestatud eritingimused. Pärandajale, kes ei kuule, tuleb notariaalakt ettelugemise asemel esitada läbivaatamiseks, ilma selleta on tõestamine tühine. Läbivaatamiseks esitamise peab notar märkima notariaalakti. Kui pärandaja on notariaalaktile omakäeliselt alla kirjutanud, siis eeldatakse, et see on talle läbivaatamiseks esitatud ning tema poolt heaks kiidetud (TõS § 24 lg 1, 2).

Tummale testaatorile tuleb testamendi tekst samuti esitada läbivaatamiseks, et ta saaks selle sisus veenduda.¹²² Kirjutamisvõimeline tumm isik saab testamenti teha ka kirjaliku teksti üleandmisega notarile.¹²³ Seega võib eeldada, et kui testaator on alla kirjutanud, siis on täidetud ka ettelugemise või ettenäitamise kohustus.¹²⁴

Osaleja nõudel võib TõS § 30 kohaselt kaasata kuni kaks tunnistajat, kes ka allkirjastavad notariaalakti. Saksa õigus toob tunnistajate kaasamise kohta võrdluseks, et tunnistaja allkirja puudumisel on tõestamine tühine ka kui siis, kui kirjutada saav isik on jätnud allkirja

¹¹⁸ Liin, U., 2005, lk 84

¹¹⁹ Waldner, W., lk 55

¹²⁰ Schlichting, G., lk 1405

¹²¹ Waldner, W., lk 54

¹²² Lange, H., Kuchinke, K., lk 364

¹²³ Gursky, K-H. Erbrecht. 3., neuarbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 1999, lk 36

¹²⁴ Lange, H., Kuchinke, K., lk 366

kirjutamata.¹²⁵ Allkirjastamise kohustuslikkuse nõue sisaldub ka Eesti seaduses (TõS § 13 lg 1).

Notarile hoiule antud testamendi puhul ei ole testamendi enda sisu sisaldava teksti ettelugemine võimalik, kuna testament on suletud ümbrikus. Sarnaselt Eesti õigusega peab ka Saksa õiguse kohaselt testaator ümbrikut üle andes kinnitama, et tegemist on tema testamendiga (PärS § 22). Saksa õigus näeb ette, et pärandaja peab tegema suulise avalduse selle kohta, et kirjapandu sisaldab tema viimset tahet, kusjuures avalduse sõnastus on vaba. Piisab näiteks kui pärandaja kordab sõnu „see on minu testament“ või suuliselt jaatavalt vastab tõendava isiku küsimusele, kas kirjapandu sisaldab tema viimset tahet. Peanoogutusest aga ei piisa, sest see ei ole suuline avaldus.¹²⁶

Eesti tõestamisseadus ei kehtesta milline peaks testaatori kinnitus täpsemalt olema. Autor on arvamisel, et peanoogutus ei paku piisavalt kindlust, mistõttu oleks alati kindlam eelistada siiski suulist kinnitust. Tumma testaatori puhul on probleemiks, et suulist kinnitust ei ole võimalik anda. Sellisel juhul tuleb testaatoril kinnitus märkida tõestamise käigus omakäeliselt notariaalakti, kirjutada notariaalaktile lisatavale eraldi lehele või hoiuleandmiseks esitatud ümbrikule (TõS § 32). Selle eesmärgiks on notarile kindluse võimaldamine, mis pakub tõendusmaterjali juhuks, kui tekib hiljem probleeme. Sellisel juhul on võimalik notaril tõendada tegelikke asjaolusid, mis testamendi üleandmisel esinesid.

Vahetult peale ettelugemist või läbivaatamist peab pärandaja koostatud notariaalakti heaks kiitma ning seejärel kirjutavad nii pärandaja kui notar sellele omakäeliselt alla. Allkiri täidab Saksa õiguse kohaselt kahte funktsiooni. Esiteks täidab see identifitseerimise funktsiooni ning teiseks viimse tahte tõsiseltvõetavust, kuna see tõestab, et tegemist on kehtiva testamendi, mitte kõigest mustandi või pooliku testamendiga.¹²⁷ Vaidluse korral testaatori allkirja tõesuse kohta on Eesti kohtupraktika avaldanud seisukoha, et testaatori poolt allkirja kirjutamine on tõendatud juba asjaolu tõttu, et notar on testamendi tõestamise käigus tuvastanud testaatori isikusamasuse ning teinud kindlaks tema teo- ja otsusevõime.¹²⁸ See kinnitab omakorda notari poolt tehtavate toimingute usaldusväarsust.

¹²⁵ Waldner, W., lk 130

¹²⁶ Brox, H, 2003, lk 59

¹²⁷ Michalski. L. BGB- Erbrecht, Schwerpunkte Pflichtfach. 4. Auflage, C. F. Müller, Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg 2010, lk 68

¹²⁸ TMK 24.11.2008, 2-07-20837

Kui tõestamisel osalesid tunnistajad või usaldusisik, kirjutavad ka nemad notariaalaktile omakäelise allkirja.¹²⁹ Omakäelisuus tähendab, et lubatud ei ole kasutada templeid ega sarnaseid esemeid allkirjastamiseks. Sellele järgneb dokumendi tühisus. Isikule, kellel on kas kaasasündinud füüsiline puue või näiteks amputeerimise tagajärjel eemaldatud käed, sellel on Saksamaa kirjandusallikate kohaselt lubatud kasutada allkirjastamiseks ka suu või jalgade abiga kasutatavaid vahendeid.¹³⁰ Autor leiab, et sellisel allkirjastamisel võib säilida siiski kahtlus allkirja tõestatavuses, kui just isik ei valda abivahendeid sellise vilumusega, et suudab oma allkirja kirjutada selliselt, et säiliks selle individuaalsus.

Osades riikides, näiteks Itaalias ja Hollandis, peab testaator allkirjastama kõik testamendi leheküljed, kaasaarvatud viimase lehekülje.¹³¹ Samas sisaldub Saksa kirjanduses seisukoht, et lahtistel lehtedel oleva testamendi puhul ei saakski nõuda, et allkirjastada tuleks kõik lehed. Selline nõue tingiks ilmselt ka paljude, nt koduste testamentide tühisuse. Hilisemate vaidluste vältimiseks tuleks seega lehtede kokkukuuluvuse tuvastamine tagada, nt nummerdamisega.¹³² Lehekülgede nummerdamine tagab ka kindluse, et hiljem lehed kaduma ei lähe või et neid ei asendata.¹³³ Eestis levinud praktika kohaselt allkirjastatakse üldiselt kõik dokumendi leheküljed siis, kui tegemist on lahtiste lehekülgedega. Notariaalsele, kokku köidetud dokumendile kirjutatakse allkiri ainult viimasele lehele.

Tõestamisel kuulub allkirjastamine alati tõestamise lõppu.¹³⁴ Selle eesmärgiks on Saksa õiguse kohaselt testaatori tahte kinnitamine, seega kui testaatori nimi sisaldub küll testamendi alguses, kuid allkiri puudub, on testament tühine.¹³⁵ Seetõttu ei piisa ka testamendi alguses näiteks lausest „Mina, Mari Mustikas, käesoleva testamendiga...“, sest see ei asenda allkirja.¹³⁶ Omakäeline allkiri peab võimaldama isiku tuvastamise, seetõttu on soovitav kirjutada oma ees- ja perekonnanimi.¹³⁷ Kuigi ei ole nõutud, et allkiri peaks olema loetav, peaks see Saksa õiguse kohaselt sisaldama kindlasti isiku käekirja individuaalseid märke, mis

¹²⁹ Liin, U., 2005, lk 84

¹³⁰ Schlichting, G., lk 1412

¹³¹ Reid, K. C., Waal, M. J., Zimmermann, R. Testamentary Formalities, Comparative Succession Law, Volume I, Oxford University Press, lk 450

¹³² Brox, H., 2009, lk 71

¹³³ Liin, U., 2005, lk 94

¹³⁴ Bayerisches Oberlandesgericht AZ.:1 Z BR 66/02, Beschluss vom 12.08.2002

¹³⁵ Brox, H., 2009, lk 71

¹³⁶ Reid, K. C., Waal, M. J., Zimmermann, R., lk 201

¹³⁷ Walter Krug. Erbrecht. Examenkurs für Rechtsreferendare. 2., verbesserte Auflage. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1998, lk 13

võimaldaksid allkirja eristamise teistest. Seepärast ei piisa lihtsalt ühtlase joone tõmbamisest.¹³⁸

Saksa õiguskirjanduses sisaldub veel arvamus, et allkirjastamine „teisel viisil“ on lubatud, kui sellega on siiski kindlaks tehtav testatori identiteet, näiteks on lubatud kasutada pseudonüümi või alati kasutatavat nime lühendit.¹³⁹ Lubatud ei ole seega kirjutada testamendile alla näiteks oma positsioon perekonnas, näiteks „ema“, kuna sel juhul ei ole tegemist nimega. Testamendile peab ka notar kirjutama alla omakäeliselt,¹⁴⁰ kuid ajaliselt ja ruumiliselt viimasena.¹⁴¹ Selle eesmärgiks on testamenti lõpetamine¹⁴² ning kinnitamine, et osalejad andsid tema juuresolekul allkirjad.¹⁴³

Üldiselt on Saksa õiguskirjanduses ka tunnustatud, et välismaalased võivad oma allkirja kirjutada võõraste kirjatähtedega, ilma, et võetaks arvesse seda, kas nad ei tunne muid tähti või nad ei soovi neid kasutada. Notar peab siiski olema veendunud, et tegemist on allkirjaga eespool mainitud tähenduses. Kui notaril niisugune veendumus puudub, on kindlam kohelda osalejat kirjutamisvõimetuna ning kaasata tõestamisele tunnistaja.¹⁴⁴

Kaasatud tunnistaja puhul on oluline tema erapooletus, mis tähendab tõestamiseseaduse kohaselt järgmiste nõuete täitmist: tunnistajaks ei tohi olla isik, kes saab ise või kelle lähedased saavad tõestatavast testamendist või pärimislepingust kasu. Samuti ei tohi olla tunnistajaks notari abikaasa, notari või tema abikaasa otsejoones sugulane, vend või õde, poolvend või poolõde ega ka notaribüroo töötaja, pärandaja usaldusisik ning sama testamendiga testamenditäitjaks nimetatav isik. Tunnistaja peab olema täisteovõimeline, samuti võimeline piisavalt kuulma, kõnelema või nägema ning kirjutama. Ta peab oskama piisavalt keelt, milles notariaalakt koostatakse.

Tunnistajad ei pea olema kogu tõestamistoimingu juures, piisab vaid, kui nad kutsutakse ajaks, mil testator testamendile alla kirjutab. Tunnistajate ülesandeks on sellisel juhul kinnitada, et testator kirjutas ise oma testamendile alla ning ta oli sel ajal täie mõistuse ja arusaamise juures. Seetõttu ongi tunnistajate kaasamine eriti soovitatav juhtudel, kui

¹³⁸ Lange, H., Kuchinke, K., lk 366

¹³⁹ Krug, W., Lk 13

¹⁴⁰ Schlichting, G, lk 1411, 1414

¹⁴¹ Waldner, W., lk 56

¹⁴² Bayerisches Oberlandesgericht AZ.:1 Z BR 66/02, Beschluss vom 12.08.2002

¹⁴³ Waldner, W., lk 56

¹⁴⁴ Waldner, W., lk 57

pärandaja tervislik seisund on niivõrd halb, et ta ei suuda näiteks enam testamendile alla kirjutada. Nii välistatakse hilisemad vaidlused testaatori allkirja ehtsuse kohta. Samuti on see oluline juhtudel, mil on karta, et hiljem võidakse kahtluse alla seada testaatori võime üldse selgelt mõelda ja oma teo tähendusest aru saada. Kahjuks tuleb meie igapäevaelus ikka ja jälle ette juhtumeid, mis testamendiga pärandist ilma jäänud sugulased kahtlustavad notareid erapoolikuses. Usaldusväärsete ja erapooletute tunnistajate kaasamise korral on eriti keerulistes piirulukordades võimalik sellised vaidlusi ära hoida ning kindlustada ka füüsiliselt väga haigete inimeste viimse tahte täidmine peale tema surma.¹⁴⁵

Erijuhuks on ka olukord kui pärandaja oma ütluse või notari veendumuse põhjal ei valda piisavalt keeli, milles notariaalakt on koostatud, märgib notar selle asjaolu notariaalakti. Sellisel juhul tuleb notariaalakt ettelugemise asemel tõlkida, ilma selleta on tõestamine tühine (TõS § 17 lg 1, 2). Kui notar ei ole võimeline ise protokollilt tõlkima, tuleb kohale kutsuda tõlk. Notaril on õigus keelduda osaleja valitud tõlgi kaasamisest, kui tal tekib kahtlus tõlke õigsuse suhtes. Ebaõige tõlkimisega tekitatud kahju eest vastutavad notar ja tema poolt valitud tõlk solidaarselt, välja arvatud juhul, kui tõlkis vandetõlk. Notar märgib need asjaolud notariaalakti. Notariaalaktile kirjutab alla ka tõlk (TõS § 17 lg 3).

Ebapiisava keeleoskuse tuvastamiseks peab piisama ka osaleja ütlusest, et ta ei oska ja ei saa aru vormistatava dokumendi keelest. Tõlkija peab tõlkima otse keelest keelde, mida osaleja valdab. Eesti õiguskirjanduse kohaselt oleks vale lasta tõlkida näiteks saksa keelest inglise keelde ja inglise keelest araabia keelde.¹⁴⁶

Kui kõik osalejad valdavad keelt, millesse notariaalakt tõlgitakse on võimalik ka ettelugemisest loobumine. Sel viisil asendab tõlkimine ettelugemist. Nõudmisel koostatakse ja antakse läbivaatamiseks ka kirjalik tõlge, mis tuleb notariaalaktile lisada. Notar teatab osalejale, et viimasel on õigus nõuda kirjalikku tõlget (TõS § 17 lg 1, 2).

¹⁴⁵ Liin, U., 2005, lk 82, 83

¹⁴⁶ Waldner, W., lk 127

5. Testamentide registreerimine

Pärendamise ja pärimise juures on tähtis, et pärandajal oleks tagatud võimalus oma viimset tahet vabalt väljendada ja vormistada. Sama tähtis on ka see, et ettenähtud korras ja vormis väljendatud tahe kindlasti ka kõigile osalistele teatavaks saaks ning ellu viidaks.¹⁴⁷ Seetõttu on notari üheks kohustuseks hoolitseda, et testament saaks säilitatud, et vältida selle hävinemine.¹⁴⁸ Selleks puhuks on pandud notaritele kohustus testamendi tõestamise ja hoiule võtmise päevale järgneval esimesel tööpäeval esitada teatis pärimisregistrile (PärS § 177 lg 2), milles peavad sisalduma järgmised andmed:

1. pärandaja ees- ja perekonnanimi;
2. pärandaja sünniaeg ja -koht ning isikukood;
3. registrisse kantava dokumendi liik;
4. notari nimi.

Ideaalolukorras peaksid kõik tehtud testamendid alati ka pärimisregistrisse kantud olema. Siiski võib ette tulla olukordi, kus nende registreerimine võimalik ei ole. Viimasel juhul riskib testaator sellega, et testamenti hiljem ei leita. Sellise olukorra vältimiseks on alati soovitatav see võimaluse korral notariaalselt teha, kuna notar on kohustatud juba oma ameti poolest testamendi olemasolust pärimisregistrile teatama.¹⁴⁹

Hetkel kehtiva seaduse kohaselt saadab notar testamendist teavitamiseks, testamendi tegemise kohta teatise pärimisregistrisse infosüsteemi¹⁵⁰ (PärSNotKord¹⁵¹ § 26 lg 2) „E-notar“ kaudu, kuid testamendi sisu enne testaatori surma ei avaldata. Pärimisasja menetlev notar saab hiljem Pärimisregistrist teada, kas pärandaja oli teinud notariaalse testamendi või mitte.¹⁵² Alates 01.09.2013 peab notar, kes võtab pärimismenetluse algatamise avalduse vastu, kontrollima pärimisregistrist, kas samas pärimisasjas on pärimismenetlus juba algatatud. Kui

¹⁴⁷ Silvet, E, Mahhov, I, lk 90

¹⁴⁸ Schülter, W., 1994, lk 61

¹⁴⁹ Silvet, E, Mahhov, I, lk 91

¹⁵⁰ Kuidas teha testamenti? Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/529>, 02.03.2012

¹⁵¹ Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise kord – JMm 18.12.2008 nr 53, RT RTL 2008, 101, 1435

¹⁵² Kuidas teha testamenti? Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/529>, 02.03.2012

pärimisregistri andmetel viib pärimismenetlust läbi teine notar, tuleb pärimismenetluse algatamise avalduse tõestamisest keelduda.¹⁵³

Pärimisregister on riiklik register, mida peetakse elektrooniliselt ja kuhu kantakse andmed testamentide, pärimislepingute, pärandvara hoiumeetmete, pärimismenetluste ja pärimistunnistuste kohta. Pärimisregistri pidajaks on Harju maakohus. Pärimisregister alustas tegevust 1996. aasta 1. oktoobrist ning infot väljastatakse alates 1. jaanuarist 1997.¹⁵⁴ Pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse jõustumisega 2013. aasta 1. septembril antakse pärimisregistri pidamine üle Notarite Kojale. Seaduse eelnõu kohaselt on pärimismenetluse läbiviimine notari pädevuses, mistõttu puudub sisuline takistus seni pärimisregistrile esitatavate ametitoimingute tegemise kohta teadete saatmise asemel ise kannete tegemiseks.¹⁵⁵

Pärandaja eluajal andmeid kellelegi välja ei anta.¹⁵⁶ Teavet pärimisregistrisse kantud andmete kohta antakse alles pärast seda, kui pärandaja surm on tõendatud. Igaüks võib pärimisregistri andmetega tutvuda ja neist väljavõtteid saada. Andmetega tutvumiseks on vaja registripidajale teatada pärandaja ees- ja perekonnanimi või isikukood. Pärimisregistri andmetega tutvumisel ja nendest väljavõtte saamiseks tuleb registripidajale esitada isikuttõendav dokument.¹⁵⁷ Erinevalt kinnistusraamatust ei ole pärimisregistri kanded konstitutiivsed. Neil on üksnes informatiivne tähendus.¹⁵⁸

Ka Saksamaa Liitvabariigis on testamendi säilitamine reguleeritud. Hoiustamine kohaks on tavaliselt *Amtsgericht*.¹⁵⁹ Siiski kui vaadata naaberriike, siis Lätis 2011. aastal alles testamendiregister puudus, seega puudus ka pärimisõiguslike tehingute registreerimine. Kõik tehingud on kirjas ainult notariaalaktide raamatus, mis ei taga tsentraliseeritud teavet viimse tahte avalduste kohta.¹⁶⁰

¹⁵³ Pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse muutmise eelnõu, 05.03.2013

¹⁵⁴ Justiitsministeeriumi interneti lehekülg, <http://www.just.ee/34235>

¹⁵⁵ Pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse muutmise eelnõu, 05.03.2013

¹⁵⁶ Silvet, E, Mahhov, I., lk 90

¹⁵⁷ Pärimisregister. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/34235>, 01.04.2012

¹⁵⁸ Mikk, T. Pärimisõigus, lk 149

¹⁵⁹ Brox, H, 2003, lk 61

¹⁶⁰ Damane, L., lk 208

Kokkuvõte

Töö eesmärk oli uurida millised nõuded kehtivad notariaalse testamendi vormistamisel ning millised tagajärjed on nende mittejärgimisel, selgitada testamendi tegemise protseduuri reegleid ning anda ülevaade ka testamentide säilitamisest.

Testamendi tegemise eesmärgiks on soov muuta seadusjärgsete pärijate ringi ning selle eelduseks on teatavate vorminõuete järgmine. Töös on jõutud järeldusele, et notariaalse testamendi vormistamine pakub eelkõige testaatorile õiguskindlust, kaitseb kiirustamise eest ning kindlustab selle usaldusväärsuse.

Testaator saab valida kahe notariaalse testamendi vormi vahel, milleks on testamendi notariaalne tõestamine ning oma viimse tahte kirjalikult notarile kinnises ümbrikus andmine. Töös selgus, et nende erinevus seisneb eelkõige asjaolus, et esimese puhul näeb notar ka testamendi sisu ning saab testaatorit abistada ja nõustada, mida ta kinnises ümbrikus üleantud testamendi puhul teha ei saa, selle sisu on notari eest varjatud.

Autor jõudis töös kahe notariaalse testamendi liigi omavahelise võrdluse tulemusel järeldusele, et mõlema testamendi üheks negatiivseks pooleks on sellega kaasnevad kulud, mis on mõlema notariaalse testamendi liigi puhul Eestis momendil kehtiva notari tasu seaduse kohaselt ühesuurused. Sellest tulenevalt, testaatoril notariaalsete testamentide liikide vahel valides, tuleks kasutada notari, kui oma ala asjatundja abi viimse tahte kirjapanekul, seega valida notariaalselt tõestatud testament. Notari kaasamine vähendab hilisemate vaidluste riski.

Testamendi tegemise juures kehtib isiklikkuse nõue, seega ilma selleta on testament tühine. Mõlema notariaalse testamendi tegemise juures on ühiseks nõudeks see, et testamendi tegemiseks tuleb notaril kõigepealt tuvastada oma surma puhuks korraldusi tegeva isiku isikusamasus ja tema teo- ja otsusevõime. Tuvastamine on vajalik vastutuse võtmiseks oma pärimisjärgluse eest, kindlustamises, et isik saaks aru oma tegudest ning testamendi tegemise tagajärgedest. Selleks, et hilisemaid vaidlusi vältida, jõudis autor järeldusele, et kui testaatori teovõime ning isiku samasus on võimalik lihtsamalt kindlaks teha, siis otsusevõime hindamine ei ole alati võimalik pelgalt põgusa vestluse tulemusel. Notar peaks lähtuma konkreetsest olukorrast ning oma otsustusest.

Notari üheks ametikohustuseks on nõustamiskohustus, mis on ühelt poolt oluline, et notar saaks välja selgitada testaatori viimse tahte ning teiselt poolt, et selgitada testaatorile vajalikke eeskirju ning testamendi tegemisega kaasnevaid olulisi nõudeid. Nõustamiskohustuse juures peab notar jälgima, et välistatud saaks eksimused ning selgitatud sundosast tulenevad piirangud. Üheks tekkinud probleemiks osutus nõustamiskohustuse ulatus näiteks isikute puhul, kes näiliselt küll valdavad vajalikku terminoloogiat, kui nende tegelikust tähendusest õiget ettekujutust ei oma.

Tööst järeldus ka erinevus notariaalse testamendi liikidest tuleneva nõustamiskohustuse ulatusest, kuna notari hoiule antud testamendi puhul saab testaator küll vajadusel küsida testaatori tegeliku tahte väljaselgitamiseks küsimusi, kuid notaril ei ole võimalik siiski ise sisu vastavust nõuetele kontrollida ning seda ilmselgel põhjusel, kuna ta ei saa tutvuda kinnises ümbrikus üleantud testamendi sisuga. Selliste eriolukordade lahendamiseks selgus tööst, et notar peaks arvesse võtma kõik asjaolusid, et tagatud oleks testamendi usaldusväarsus.

Formuleerimiskohustuse olulisus seisneb testaatori viimse tahte korrektses kirjapanekus. Töös selgus, et notariaalse testamendi liikidest tulenevalt on ka testamendi formuleerimise juures erisused, mille põhjuseks on taas asjaolu, et notar ei saa tutvuda kinnises ümbrikus asuva testamendi sisuga. Formuleerimise põhiliseks eesmärgiks tööst tulenevalt on testaatori viimse tahte tõlkimine nõu seaduste keelde, mis annab kindluse, et testamendis ei esine vääriti mõistmisi ja selgusetust. Testamendi notariaalsel tõestamisel formuleerib testamendi notar, kuid võimalik on ka, et testaator annab enda poolt valmis kirjutatud teksti. Selgus, et Saksa õigus on läinud sel puhul isegi nii kaugele, et lubab ka tahte väljendamist žestidega, viibates või muul viisil, kuni testaatori tahe on arusaadavalt väljendatud. Autor jõudis järeldusele, et selline väljendusviis võiks tulla kõne alla pigem abistava funktsiooniga testaatori tahte väljaselgitamiseks.

Kohtupraktika kohaselt testamendis esinevad trükivead, mis ei mõjuta testamendi sisu, ei mõjuta ka testamendi kehtivust. Notarile kinnises ümbrikus üleantud testamendi puhul jõudis autor järeldusele, et kuna notar ei saa kontrollida testamendi sisu, siis peab testaator arvestama võimalikke tagajärgi, mida notari abi kasutamise puudumine testamendi formuleerimisel kaasa võib tuua.

Kõige olulisemateks osadeks notariaalse testamendi tegemise juures on ettelugemine, heakskiitmine ning allkirjastamine, millest viimase kahe tingimuse puudumine toob kaasa testamendi tühisuse. Testamendi ettelugemine annab võimaluse testaatoril kontrollida, kas kirja sai tema soovidele vastavad korraldused. Töös selgus, et ettelugemise kohustusest on võimalik ka loobuda ning näiteks puudega testaatori puhul tuleb testament esitada hoopis läbivaatamiseks. Erisuseks notari poolt tõestatud testamendist hoiule antud testamenti puhul on ettelugemise võimatus, kuna notar testamendi sisu ei näe. Notar saab ainult kinnitada testamendi üleandmise fakti kui sellist.

Pärast ettelugemist või läbivaatamiseks andmist ning testamendi heakskiitmist peab testaator testamendi allkirjastama. Saksa õiguskirjandusest selgus, et allkirjastamine täidab identifitseerimise ning testamendi õigsuse kinnitamise funktsiooni. Olulise tingimusena tuli välja ka omakäelise allkirja kirjutamise kohustus nii notari, kui testaatori pooltel allkirjastamisel ning mille järgimata jätmine toob kaasa testamendi tühisuse. Seega ei saa allkirjastamiseks kasutada templeid või muid sarnaseid esemeid. Kohtupraktikat kohaselt asjaolu, et notar on testamendi tõestamise käigus juba testaatori isikusamasuse tuvastanud ning teinud kindlaks tema teo- ja otsusevõime, siis on juba see fakt kinnituseks, et testamendil on testaatori enda allkiri.

Selleks, et pärast testaatori surma ei esineks olukord, et testamenti üles ei leita, oli viienda alapunkti eesmärgiks selgitada, kuidas on lahendatud testamentide säilitamine. Eesmärk sai täidetud selgitades, et notariaalse testamentide säilimine on Eestis tagatud pärimisregistriga kuhu kantakse testaatori ja testamendi andmed, mida pärandaja eluajal välja ei anta.

Eeltoodut kokku võttes leiab autor, et töö eesmärgid said täidetud. Selgitatud said notariaalse testamendi vormistamise eesmärgid ning testamendi tegemise protseduur, kus on võrreldud notariaalseid testamente liikidest lähtuvalt. Testamendi notariaalse vormistamise nõuded on küllaltki rangelt paika pandud, ning ilma nende nõuete järgimiseta võib testament osutada tühiseks. Just seetõttu, et need nõuded on nii ranged, saab vältida hilisemaid vaidlusi, mida kinnitab ka töös selgunud asjaolu, et kohtuvaidlusi notariaalsete testamentide kohta esineb Eesti kohtupraktikas vähe. Notari kaasamine testamendi vormistamisse ning tema nõustamis- ja selgitamiskohustus abistab inimesi surma puhuks piisavalt reguleeritud korralduste tegemisel ning kindlustab ka viimse tahte säilimise.

Formal requirements for a notarial will

Summary

Making a will is a person's opportunity to decide his successors. The inability to hear, write or speak does not affect the making of a will. A notary, being a specialist, can ensure that the last will of the testator is perfectly written and is in accordance with the law. Notarial will is protected from falsification and it ensures the legal certainty of the document. It involves a lot of formalities that must be followed.

There are two ways to make a notarial will. One way for the testator is to make an authentic will attested by a notary. The other way is by handing the notary a closed envelope and declaring that the document contains his will. This way can the notary only verify the fact that the will is handed over. Since the notary can not see inside the envelope he can not consult the testator and this might cause problems later. This is the risk the testator must take.

A notarial will has many advantages:

1. There is no risk of the will being lost or destroyed
2. It minimizes the risk of challenging the will
3. Involving a notary guarantees counselling that can avoid errors.

A notarial will comes with certain notary fees. The fee in Estonia for making a notarial will is 39,06 euros. Since the rate is same for both will types, it is advised to use the legal advice that a notary has to offer.

The author divided the procedure of making a notarial will in five sections.

The notary must first verify the identity of the testator, as well as legal capacity and capacity to exercise will. Problems might occur when the testator has for example dementia. In that case the notary must make sure, that the person has full capacity to exercise the will. The testator can make his will only in person. If the notary is not able to identify the testator, there can be no notarial deed performed. This also applies to changing or revoking a will. A will can be revoked or changed any time by the testator. Still, the notary must also explain the

consequences of retrieving a will, since the testator might not have any awareness in the matter.

The notary is also obligated to consult the testator. He needs to give advice about the rules of making a legally valid will. This way it is later more difficult to challenge the will in court. German literature contains also the opinion that it is allowed for the testator to communicate even by gestures and signs. In this case it is better to engage one or two impartial witnesses. As previously mentioned problems can occur with a closed testament as the notary is not able to see the content of the will and thereby cannot consult the testator.

A will should be formulated correctly. This is one of the obligations of a notary, although the testator can also give the notary his will in writing. Typing errors do not affect the validity of the will as long they do not affect the content of the will. There is no requirement for the closed will to be physically written by the testator. It can be written by hand, electronically etc as long it contains the last instructions of the testator.

After formulating, the notary must read the will aloud or give the text for reviewing to the testator. Without this condition is the will void. The notary is thereby ensuring that the testator is apprised of all the wording contained in the document.

A notarial will must be signed by the testator and the notary personally. This is one of the most important requirement for a valid will. The signature must be written by testators own hand and it must be at the end of the document. The purpose of signature is to bound the content of the will and proving the identity of the testator. This proves the authenticity and connects a person to the document.

The notary must make sure that all notarial wills are registered in Estonian succession register that is held by Harju County Court. This keeps the will for being lost or destroyed. Information of testators will is provided after his death.

The author was lead to conclusion that in Estonia, the making a notarial will gives sufficient legal certainty. This confirms the fact that there is practically no judicial practice in the matter.

Kasutatud lühendid

HMK - Harju Maakohus

Nn - nii nimetatud

NotTS - Notari tasu seadus

Nö - niiöelda

NotS - Notariaadiseadus

PärS – Pärimisseadus

RKTK - Riigikohtu tsiviilkolleegium

St - see tähendab

TlnRnK - Tallinna Ringkonnakohus

TõS - Tõestamiseadus

TMK - Tartu Maakohus

VMK - Viru Maakohus

Kasutatud kirjandus

1. Abt, D, Weibel, T. Erbrecht. Nachlassplanung, nachlassabwicklung, willensvollstreckung, prozessführung. Praxiskommentar. 2. auflage. Helbing Lichtenhahn Verlag 2011
2. Armbrüster, C., Preuß, N., Renner, T. Beurkundungsgesetz und Dienstordnung für Notarinnen und Notare: Kommentar. Berlin: De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags 2009.
3. Brox, H., Walker W.-D. Erbrecht, 23., vollständig neu bearbeitete Auflage. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2009
4. Brox, H, Pärimisõigus, 19. tr, Tallinn: Juura 2003.
5. Damane, L. Testamendi vorm Läti Vabariigi tsiviilseadustikus ja selle täiustamise perspektiivid. – Juridica, 2011, III.
6. Ebenroth, C. T. Erbrecht. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1992
7. Frieser, A. Fachanwaltskommentar, Erbrecht, 2. Auflage, Luchterhand, 2008
8. Grünberg, E. Pärandi omandamine. Magistritöö, Tartu Ülikool, eraõiguse instituut, tsiviilõiguse õppetool, 2008
9. Gursky, K-H. Erbrecht. 3., neuarbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 1999
10. Kingo, M. Tehinguline esindus. Tartu Ülikool, eraõiguse instituut, tsiviilõiguse õppetool. Magistritöö 2007, lk 19
11. Krug, W. Erbrecht. Examenkurs für Rechtsreferendare. 2., verbesserte Auflage. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1998
12. Kössinger, R. Das Testament Alleinstehender. München: C.H. Beck'she Verlagsbuchhandlung, 1994
13. Landör, I. Sundosaõigus testeerimisvabaduse piiranguna. Magistritöö, Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2007
14. Lange, H., Kuchinke, K. Erbrecht, Ein Lehrbuch, München: Verlag C. H. Beck, 2001
15. Langenfeld, G. Münchener Vertragshandmuchi, Band 6, Bürgerliches Recht II, 6., neubearbeitete Auflage, München: Verlag C. H. Beck, 2010
16. Leipold, D. Erbrecht. Grundzüge mit Fällen und Kontrollfragen. 13., neubearbeitete Auflage. Mohr Siebeck, 2000
17. Liin, U. Pärimisõigus, Tallinn, Ilo, 2005
18. Liin, U. Testeerimisvõime vanuselisest alampiirist Eesti pärimisseaduses - Juridica, 2000,VI

19. Michalski, L. BGB- Erbrecht. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 1999
20. Michalski, L. BGB- Erbrecht, Schwerpunkte Pflichtfach. 4. Auflage, C. F. Müller, Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg 2010
21. Mikk, T. Annak pärandvarast eseme omandamise alusena. Magistritöö, Tartu Ülikool, eraõiguse instituut, 2010
22. Mikk, T. Pärimisõigus, Tallinn, Sisekaitseakadeemia 2012
23. Olsen, D. Erbrecht, 2. neu bearbeitete Auflage. Berlin: De Gruyter Recht, 2005
24. Press, P. Notari ametikohustused ka vastutus. Magistritöö, Tartu Ülikool, õigusteaduskond, eraõiguse instituut. 2006
25. Reid, K. C., Waal, M. J., Zimmermann, R. Testamentary Formalities, Comparative Succession Law, Volume I, Oxford University Press
26. Rohs, G., Heinemann, D. Die Geschäftsführung der Notare. 11., völlig neu bearbeitete Auflage, R. v. Decker's Verlag 2002
27. Scherer, S. Münchener Anwaltshandbuch Erbrecht. München: Verlag C.H. Beck, 2010
28. Schlichting, G. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 9, Erbrecht, §§ 1988-2385, §§ 27-35 BeurkG. München: Verlag C. H. Beck, 2004.
29. Schülter, W. BGB Erbrecht. 8., überarbeitete und ergänzte Auflage. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1994
30. Schülter, W. Erbrecht. Ein Studienbuch. 14., überarbeitete Auflage. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 2000
31. Sein, K. Tehingu vorminõuded ja nende järgimata jätmise tagajärjed - Juridica, 2010, VII
32. Silvet, E, Mahhov, I. Kuidas pärida ja pärandada. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, 1997
33. Sudhoff, H., begründeten Werkes. Sudhoff Unternehmensnachfolge. 5., völlig überarbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2005
34. Varul, P. Tahteavaldus ja selle tegemine - Juridica, 2010, VII
35. Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Saare, K. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012
36. Waldner, W. Tõestamisõigus notariaalpraktikas. Bayreuthi notar Erlangen- Nürnbergi Ülikooli õppeülesandetäitja. Tallinn: Juura, 2008

Kasutatud õigusaktid

37. Eesti Vabariigi põhiseadus - RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 1
38. Konsulaarseadus - RT I 2009, 29, 175 ... RT I, 21.12.2010, 4
39. Notariaadiseadus - RT I 2000, 104, 684 ... RT I, 30.12.2010, 2
40. Notari tasu seadus- RT I 1996, 23, 456 ... RT I, 14.03.2011, 3
41. Pärimisseadus - RT I 2008, 7, 52 ... RT I 2010, 38, 231
42. Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise kord - JMm 18.12.2008 nr 53 ... RTL 2008, 101, 1435
43. Tsiviilseadustiku üldosa seadus - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 06.12.2010, 12
44. Tõestamiseadus - RT I 2001, 93, 564 ... RT I 2010, 38, 231

Kasutatud kohtupraktika

45. RKTk 04.06.1998, 3-2-3-7-98
46. TlnRnK 22.06.2011, 2-06-20673
47. TlnRK 04.06.2008, 2-04-70
48. HMK 29.02.2008, 2-07-21608
49. TMK 24.11.2008, 2-07-20837
50. VMK 23.05.2007, 2-04-1448
51. VMK 25.11.2009, 2-09-15717
52. OLG Köln , 22.04.1994, 19 U 173/93,
53. Bayerisches Oberlandesgericht AZ.:1 Z BR 66/02, 12.08.2002
54. Bayerisches Oberlandesgericht 1Z BR 93/04, 01.12.2004

Kasutatud muud allikad

55. Eesti notarite eetikakoodeks. Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/5948>, 15.03.2012
56. Isiku tuvastamise juhend - Kinnitatud Notarite Koja koosolekul 26.03.2010. Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/5946>, 26.03.2012
57. Justiitsministeeriumi interneti lehekülg, <http://www.just.ee/34235>
58. Jõks, A. Õiguskantsleri 2006. aasta tegevuse ülevaade. Ülevaade seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ning kohalike omavalitsuste õigustloovate aktide kooskõlast põhiseaduse ja seadusega. Ülevaade õiguskantsleri tegevusest põhiõiguste ja –vabaduste kaitsel. Tallinn 2007. Arvutivõrgus: http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/õiguskantsleri_2006._aasta_tegevuse_ylevaade.pdf, 25.03.2012
59. Konsulaarseaduse eelnõu seletuskiri 2008. Arvutivõrgus: http://web-static.vm.ee/static/failid/337/konsulaarseadus_seletuskiri.pdf, 07.03.2012
60. Kuidas teha testamenti? Arvutivõrgus: <http://www.notar.ee/529>, 02.03.2012
61. „Notariaadiseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse“ eelnõu seletuskiri, 15.03.2012, arvutivõrgus <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=e1d7a685-d554-b7e8-2aa8-ca4ba88322ad&>
62. Pärimisregister. Arvutivõrgus: <http://www.just.ee/34235>, 01.04.2012
63. „Pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse“ eelnõu seletuskiri, 05.03.2013
64. „Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu“ seletuskiri, 12.10.2009, 589 SE, III,
65. Tõestamistoimingud. Arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=node/4814>, 10.03.2012

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Perit Puust

(sünnikuupäev: 04.09.1987)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Notariaalse testamendi vormistuslikud nõuded“

mille juhendaja on Urve Liin

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **13.05.2013**